

**”Hetki, tässä ja nyt” - Isovanhempien ajatuksia
isovanhemmuudesta sekä lapsiperheen arkeen
osallistumisesta**

Niina Keppo

Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma
Syyslukukausi 2020
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Keppo, Niina. 2020. "Hetki, tässä ja nyt" - Isovanhempien ajatuksia isovanhemmudesta sekä lapsiperheen arkeen osallistumisesta. Varhaiskasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. 56 sivua + 1 liite.

Suomessa isovanhemmuus ja sen merkitys on muuttunut viime vuosikymmeninä. Isovanhemmat ovat nykypäivänä aktiivisemmin mukana lastenlastensa elämässä. Kuitenkin nykyajan isovanhemmuus ja isovanhemman osallistuminen lapsiperheen arkeen, muun muassa terveyden ja hyvinvoinnin edistäjinä, taloudellisena tukijana tai lastenhoidossa on jäänyt huomiomatta monilla tutkimusalueilla. Tämän varhaiskasvatustieteen artikkelimuotoisen pro gradu- tutkielman tarkoituksena oli selvittää isovanhempien ajatuksia isovanhemmudesta sekä heidän osallistumistansa lapsiperheen arkeen.

Tutkimusaineisto kerättiin sosiaalisessa mediassa julkaistulla kirjoituskutsulla elokuun 2020 aikana. Aineiston keräämisessä hyödynnettiin Webropol 3.0 -kyselyohjelmaa. Aineisto koostui 12 suomalaisen isovanhemman henkilökohtaisista kirjoitelmista. Heistä 10 kertoi olevansa isoäiti, yksi isoisä. Lisäksi yksi kirjoittajista ei maininnut omaa sukupuoltaan. Tutkimusaineisto analysoitiin teoriasidonnaista sisällönanalyysia hyödyntäen.

Tutkimuksen tuloksien mukaan isovanhemmat kokivat isovanhemmuutensa myönteisenä kokemuksena, joka havaittiin tunteena, merkityksellisyyden tarjoajana sekä roolina. Tuloksien mukaan isovanhemmat osallistuivat lapsiperheen arkeen joko tarvittaessa tai heillä ei ollut mahdollisuutta osallistua lapsiperheen arkeen muun muassa etäisyyden, terveydentilan tai työssä käynnin vuoksi.

Jatkotutkimuksissa isovanhempia voisi tarkastella laajemmalla otoskoolla sekä sukupuolittain, jolloin saataisiin monipuolisempi kuvaus siitä, kuinka isovanhemmat kokevat oman osallisuutensa arjessa ja mitkä asiat siihen vaikuttavat.

Asiasanat: isovanhemmuus, lapsiperheen arki, osallistuminen

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ.....	2
SISÄLTÖ	3
1 JOHDANTO.....	5
1.1 Isovanhemmuus.....	7
1.2 Lapsiperheen arki	11
1.3 Isovanhempien osallistuminen lapsiperheen arkeen	14
1.4 Isovanhempien osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä	16
1.5 Tutkimuskysymykset	19
2 TUTKIMUSMENETELMÄT.....	20
2.1 Tutkimuksen lähtökohdat	20
2.2 Tutkimusaineiston keruu ja osallistujat.....	21
2.3 Aineiston analyysi	24
2.4 Eettiset ratkaisut.....	27
3 TULOKSET.....	29
3.1 Isovanhemman kokemuksia isovanhemmuudesta	29
3.1.1 Isovanhemmuuden tuomat tunteet.....	30
3.1.2 Isovanhemmuus merkityksellisyyden tarjoajana.....	31
3.1.3 Isovanhemmuuden roolit.....	32
3.2 Isovanhempien osallistuminen lapsiperheen arkeen	34
3.2.1 Osallistuminen arkeen tarvittaessa.....	35
3.2.2 Osallistuminen arkeen mahdotonta	37
4 POHDINTA.....	39
4.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	39
4.2 Tutkimuksen luotettavuus	45

4.3 Yhteenveto ja jatkotutkimusmahdollisuudet.....	46
LÄHTEET	48
LIITTEET.....	57

1 JOHDANTO

Viime vuosina isovanhemmuus ja sen merkityksellisyys ovat olleet yhä enemmän esillä yhteiskunnassamme (Rotkirch, Söderling & Fågel 2010, 8). Isovanhemmuutta pidetään yleisesti tärkeänä elämänvaiheena (Mahne & Motel-Klingebiel 2012, 145). Lisäksi se on yksi perheen arvostetuimmista ja vanhimmista sosiaalisista rooleista yhteiskunnassamme (Fågel 2010, 62–65; Rotkirch, Söderling & Fågel 2010, 8).

Yhteiskunnan muutosten, terveydenhuollon kehittymisen sekä väestön eliniän pidentymisen myötä lastenlasten ja isovanhempien yhteinen elinaika on pidentynyt (Ates 2017, 67; Bengtson & Lowenstein 2003; Haavio-Mannila 2010, 98; Igel & Szydlik 2011, 210; Lee & Gardner 2010, 470; Nätkin 2018, 149; Wilska 2010, 25). Isovanhemmat ovat nykyään paljon terveempiä, koulutetumpia ja varakkaampia kuin aikaisemmin (Arber & Timonen 2012, 3; Maijala, Uusiautti & Määttä 2013, 627). Tämä antaa myös enemmän mahdollisuuksia isovanhemmille olla osana lastenlastensa elämää sekä edistää heidän hyvinvointiaan (Arber & Timonen 2012, 3; Haavio-Mannila 2010, 98).

Väestöliiton (2020a) mukaan Suomessa syntyvyyden määrä on ollut laskussa, aikuiset hankkivat lapsia yhä myöhemmällä iällä. Tilastojen mukaan 35-vuotiaista suomalaisnaisista noin joka neljännes on lapseton (Väestöliitto 2020b). Tämä näkyy myös isovanhemmaksi tulemisen ajankohdassa, isovanhemmaksi tullaan entistä myöhemmin (Rotkirch & Fågel 2010, 35; Tanskanen 2014, 14). Kuitenkin nykyajan isovanhemmat ovat paljon terveempiä, aktiivisempia ja varakkaampia kuin aikaisemmin (Tanskanen 2014, 14).

Isovanhemmuutta ja sen merkityksellisyyttä on tarkasteltu kansainvälisesti muun muassa sukupolvien välisten vuorovaikutussuhteiden (Uhlenberg & Hammil 1998) ja sukupuoliroolien kautta (Herlofson & Hagestad 2012). Myös isovanhemmuutta on vertailtu eri maiden (Aassve, Meroni & Pronzato 2012; Igel, Szydlik, 2011) sekä kulttuurien välillä (Sarvimäki 2013). Lisäksi tutkimuksissa ja

artikkeleissa isovanhemmuutta on käsitelty erilaisten roolien ja tunteiden vaikutusten kautta (Rotkirch, Söderling & Fågel 2010). Suomessa isovanhemmuutta käsittelevä tutkimustieto on tällä hetkellä vielä todella vähäistä, sillä se on saanut suomalaisessa yhteiskunnassa huomiota enemmän, vasta muutamia vuosikymmeniä sitten. Suomen isovanhemmuus tutkimukset ovat kuitenkin lisääntyneet. Isovanhemmuutta on tarkasteltu muun muassa lapsen ja vanhuksen välisen kohtaamisen kautta, institutionaalisissa konteksteissa (Ukkonen-Mikkola 2011). Ukkonen-Mikkolan (2011) tutkimuksessa havaittiin, että institutionaalinen kohtaminen ei kuitenkaan korvaa perheen sisäistä isovanhemmuutta. Kuitenkin tämän Suomessa toteutetun vähäisen isovanhemmuus tutkimuksen myötä kirjallisuus painottuu suurimmaksi osaksi kansainvälisten kulttuurien isovanhemmuuteen ja sen merkityksiin.

Perhe on ollut aina merkityksellinen ja arvostettu käsite yhteiskunnassamme (Jokinen 2013, 72–74). Perhe on moninainen käsite ja sitä onkin kuvattu yksilöiden ”turvasatamaksi” (Mykkänen & Böök 2017). Länsimaisissa perheissä ja varsinkin suomalaisissa perheissä on tapahtunut nopeasti merkityksellisiä muutoksia, muun muassa syntyvyyden laskun, nousseen ensisynnyttäjien iän sekä avioliittojen kasvun ja avioerojen yleistymisen myötä (Jokinen 2013, 72–74; Mykkänen & Böök 2017). Lisäksi perheet ovat pienentyneet sekä monen sukupolven kanssa yhdessä asumisesta on tullut yhä entistä harvinaisempaa (Hurme 2006, 245; Mykkänen & Böök 2017).

Lapsiperheen arki koostuu säännöllisistä ja toistuvista rutiineista, jotka ovat täynnä erilaisia toimintoja, tilanteita sekä kirjavia tunteita (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 12; Terävä & Böök 2018, 89). Tiedetään, että lapsiperheen arki on usein hektistä aikaa, jota määrittävät muun muassa vanhempien työajat, kiireellisyys sekä erilaiset ihmissuhteet (Mykkänen & Böök 2017). Usein perheen arkea haastaakin vanhempien työn ja lasten hoitoaikojen sekä perheen vapaa-ajan yhteensovittaminen (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 17). Tämän vuoksi haluankin selvittää, ovatko isovanhemmat osana lapsiperheen kiireellistä arkea nykypäivänä vai pyrkivätkö perheet selviytymään itse, ilman isovanhempien tukiverkoston apua.

Tämä pro-gradun tutkielma tuottaa tietoa siitä, miten nykyajan isovanhemmat ajattelevat isovanhemmuudestaan sekä osallistumisestaan lapsiperheen arkeen. Tutkimuksessa kartoitettiin eroavatko isovanhempien kokemukset ja toimintatavat toisistaan lapsiperheen arkeen osallistumisessa. Tutkimus on ajan-kohtainen Suomessa, koska nykyajan isovanhempien osallistumisesta lapsiperheen arkeen ei ole juurikaan aikaisemmin tehty tutkimusta. Lisäksi perheiden rakenteet sekä isovanhempien roolit ovat muuttuneet nykyajan kehittyvässä ja muuttuvassa yhteiskunnassa.

1.1 Isovanhemmuus

Isovanhemmuus nähdään moninaisena ilmiönä sekä määritelmänä (Laru ym. 2010, 114). Isovanhemmuus rinnastetaan usein vanhuuteen, vaikka isovanhemmaksi tullaan tyypillisesti jo keski-ikäisenä (Arber & Timonen 2012a, 252; Herlofson & Hagestad 2012, 31). Rotkrichin & Fågelin (2010, 33) mukaan isovanhemmuita voidaan verrata jollain tavoin vanhemmuuteen, sillä isovanhemman ja lapsenlapsen välillä on havaittu vanhemmuutta muistuttava vuorovaikutussuhde (Rotkrich & Fågel 2010, 33). Kuitenkin Tirkkosen (2000, 2) tutkimuksen mukaan, isovanhempien mielestä isovanhemmuus eroaa vanhemmuudesta. Isovanhemmat huolehtivat lapsenlapsesta kuin vanhemmat, mutta heidän välisensä suhde on usein ”helpompi”, jossa vastuu ja velvollisuus näyttävät vähäisempänä (Rotkirch & Fågel 2010, 33).

Viime vuosikymmeninä isovanhempien elinajanodote, on nähty nousevan, mutta samalla isovanhemmaksi tulemisen ajankohta on myöhentynyt huomattavasti teollistuneissa maissa (Arber & Timonen 2012a, 252; Arber & Timonen 2012b, 2; Igel & Szydlik 2011, 210). Syntyvyyden laskuun voivat vaikuttaa aikuisten pidempiaikainen kouluttautuminen sekä työllisyys (Jokinen 2013, 76–77). Tämä on huomattavissa varsinkin nuorten naisten keskuudessa (Jokinen 2013, 76–77). Tanskasen (2014, 14) mukaan yhteiskunnan syntyvyyden laskun vuoksi isovanhemmilla vähemmän lapsenlapsia kuin aiemmin, mutta nykyään heillä on enemmän aikaa viettää lastenlasten kanssa, kuin aikaisemmin.

Myös Jokisen (2013, 81) mukaan nykyajan isovanhemmat ovat enemmän tekemisissä omien lastensa sekä lastenlastensa kanssa. Isovanhemman ja lastenlasten välinen vuorovaikutuksellinen suhde voidaan nähdä molemminpuolisena välittämisenä sekä oppimisena (Arajärvi 1995, 56; Laru ym. 2010, 109–110). Vuorovaikutussuhde ei välttämättä rajoitu pelkkään yhteydenottopitoon, vaan isovanhemmat voivat myös tarjota apua lastenhoidossa sekä tarvittaessa tukea taloudellisesti lapsiperhettä (Jokinen 2013, 81; Rotkirch, Söderling & Fågel 2010, 6).

Isovanhemmaksi tuleminen merkitsee myös sukupolvien välistä muutosta (Attias-Donfut & Segalen 2002, 284). Isovanhemmuus voidaankin nähdä tasapainotteluna eri sukupolvien välillä (Nätkin 2018, 154). Grinstead ym. (2003, 318–324) mukaan isovanhempi itsessään ei voi vaikuttaa isovanhemmaksi tulemiseen. Tämän vuoksi isovanhemmaksi tuleminen on jokaiselle henkilökohtainen ja erityinen kokemus, jonka jokainen isovanhempi kokee sekä käsittelee sen omalla tavallaan (Rotkirch & Fågel 2010, 38). Tämän vuoksi isovanhemmuus voidaankin kokea joko oikeutena ja/tai velvollisuutena, johon liittyy laaja kirjo muun muassa erilaisia tunteita (Arber & Timonen 2012b, 1; Laru ym. 2010, 114; Nätkin 2018, 161). Myös Findlerin ym. (2013, 249) mukaan isovanhemmuus nähdään sukupolven jatkuvana yhteytenä, joka voidaan kokea rikastavana tai haastavana tunteena. Findlerin ym. (2013, 248) tutkimuksessa osoitettiin, että isovanhemmuuden kokemuksessa voi esiintyä samanaikaisesti positiivisia, että negatiivisia tunteita. On havaittu, että isovanhemmuus voi tuoda pettymyksen tunteita muun muassa, isovanhemman ja lapsiperheen välisen vuorovaikutussuhteen katkeamisen tai rikkoutumisen vuoksi, näin ollen isovanhemmat eivät välttämättä saa tavata omia lastenlapsiaan (Nätkin 2018, 159). Tämän vuoksi isovanhemmat voivatkin kokea häpeää, surua tai epäonnistumisen tunteita omassa etuoikeutetussa tehtävässään (Nätkin 2018, 161). Lisäksi isovanhemmilla voidaan havaita menetyksen tai syyllisyyden tunteita siitä, että he eivät pysty olemaan fyysisesti läsnä sekä apuna lapsiperheen arjessa (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2010, 138–140).

Kuitenkin suurimmaksi osaksi isovanhemmat kokivat isovanhemmuuden positiivisena merkityksenä, kun he pystyvät osallistumaan aktiivisesti lastenlasten kasvattamiseen sekä omien lastensa tukemiseen (Findler ym. 2013, 251). Myös Nätkinin (2018, 161) mukaan isovanhemman ja lapsenlapsen välinen suhde oli suurimmaksi osaksi ongelmaton sekä mielihyvää tuottava kokemus. Lisäksi Grinstead ym. (2003, 318–324) ovat samoilla linjoilla siitä, että lapsenlapsien hoitaminen voi vaikuttaa positiivisesti isovanhempaan, sillä lapsen ja isovanhempien välille syntyä vuorovaikutus, joka on mahdollisesti palkitsevaa memminpuolisesti.

Isovanhemmat pyrkivät yhdessä vanhempien kanssa kasvattamaan lapsista kunnan kansalaisia, jotka tulevat ottamaan tulevaisuudessa vastuuta omasta elämästään (Nätkin 2018, 161). Kuitenkaan isovanhemmuuden kokemisessa ei ole havaittu huomattavia sukupuolten välisiä eroavaisuuksia (Tirkkonen 2000, 2). Findlerin ym. (2013, 249) sekä Tirkkosen (2000, 2) tutkimuksien mukaan isoäidit kuitenkin kokivat isovanhemmaksi tulemisen enemmän tunteellisena kokemuksena, kun taas isoisien puheissa ilmeni mahdollisuus uuteen vanhemmuuteen.

On havaittu, että isovanhemmuuden kokemus voidaan erotella muun muassa huolettomaan ja huolen vivahduttamaan isovanhemmuuteen (Nätkin 2018, 152). Huolettomassa isovanhemmuudessa korostuvat isovanhempien mielihyvän kokemukset lapsenlapsien hoitamisesta sekä siihen liittyvistä odotuksista että etuoikeuksista (Nätkin 2018, 152). Nätkinin (2018, 152) mukaan isovanhemmat haluavat jakaa suvun perinteitä ja tapoja seuraaville sukupolville. Kun taas ne isovanhemmat, jotka kokevat isovanhemmuuden huolen aiheena, he saattavat olla huolissaan katkenneista suhteistaan, tarpeettomuudesta tai lapsen hyvinvoinnista esim. perheen alkoholin käytön tai avioeron seurauksena. Lisäksi pitkät etäisyydet lapsiperheen luo voivat aiheuttaa huolta isovanhemmissa (Nätkin 2018, 154–159). Lapsenlapset voivat asua eri kaupungissa kuin isovanhemmat, jolloin heidän tapaamisensa voivat olla hyvin harvassa (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2010, 138–140). Eri paikkakunnalla asumiselle voi olla useita syitä,

joista yleisin on lapsiperheen vanhemman tai isovanhemman työ. Vaikka fyysinen läsnäolo ei välttämättä aina ole mahdollista, isovanhemmilla voi olla tärkeä paikka lastenlastensa elämässä. Viestintäteknologian kehityksen ansiosta nykyään pitkät etäisyydet eivät erota sukupolvia toisistaan samalla tavalla kuin aikaisemmin. (Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2010, 138–140.)

Viime vuosikymmeninä isovanhemmuus ja sen merkityksellisyys ovat muuttuneet yhteiskunnan, perhesuhteiden sekä sosiaalisten että taloudellisten olosuhteiden myötä (Arber & Timonen 2012b, 1; Sciplino ym. 2010, 298). Samalla myös isovanhemmuuden roolit ja tehtävät ovat korostuneet lapsiperheiden sisällä (Rotkirch, Söderling & Fågel 2010, 6; Maijala, Uusiautti & Määttä 2013, 628). Maijalan, Uusiautin & Määttälän (2013, 637–638) ovat nähneet isovanhemmuuden neljän erilaisen roolin näkökulmasta. Ensimmäisessä roolissa isovanhemmalla ei ole resursseja hyväksyä muutosta tai hän ei osaa sopeutua elämänmuutokseen. Kun taas kompensoivalla isovanhemmalla on paljon resursseja, mutta hän ei ole valmis ottamaan isovanhemman roolia. Kolmantena roolina nähdään isovanhempi, jolla ei ole resursseja, mutta hän haluaisi panostaa enemmän ja samalla hän hyväksyy elämän muutokset. Viimeisenä roolina he näkevät isovanhemman, joka on valmis ottamaan isovanhemman rooli ja nauttii isovanhemmuudestaan. (Maija, Uusiautti & Määttä 2013, 637–638.)

Myös Arber & Timonen (2012b, 7) ovat havainneet erilaisia isovanhemman rooleja. Heidän mukaansa isovanhemmuuden roolit voidaan nähdä erillisistä isovanhemmuudesta, vaikutusvaltaisiin isovanhempiin. Isovanhemmat voivat olla passiivisia, tukea antavia tai jopa arvovaltaisia lapsiperheelle. Etäiset isovanhemmat ovat maantieteellisesti kauempana, kun taas vaikutusvaltaisemmat isovanhemmat ovat säännöllisesti yhteydessä omiin lastenlapsiinsa. (Arber & Timonen 2012b, 7.) Myös Muellerin ym. (2002, 370–376) mukaan vaikutusvaltaiset ja tukea antavat isovanhemmat ovat läheisesti yhteydessä lapsiperheeseen, sillä heillä on todettu parempi mahdollisuus osallistumia lapsiperheen arkeen.

Isovanhemmuus on nähty myös erilaisena monissa eri maissa ja kulttuureissa. Sarvimäen (2013, 95) mukaan länsimaisissa kulttuureissa arvot, omatoi-

misuus, aktiivisuus ja tuottavuus nähdään keskeisimpinä asioina. Kun taas aasialaisissa ja afrikkalaisissa yhteisöissä nähdään tärkeänä. Yhteisökeskeisissä kulttuureissa kunnioitetaan vanhempaa väestöä ja isovanhemmaksi tuleminen koetaan arvokkaana (Sarvimäki 2013, 95).

Vaikka isovanhemmuutta, sen kokemuksia sekä merkityksiä ei voida vertailla keskenään, kuitenkin isovanhemman rooliin liitetään usein erilaisia yhteiskunnan oletuksia, odotuksia ja vaatimuksia. On havaittu, että isovanhempien tulisi olla aina valmiita auttamaan ja tukemaan lapsiperhettä, että lapsenlapsiaan tarpeen tullen. Kuitenkin samalla heidän tulisi pitää tietty välimatka ja etäisyys lapsiperheen arkeen. Isovanhempien tulisi olla puuttumatta kasvatukseen sekä perheen valintoihin että tapoihin. (Oulasmaa, Ingman-Friberg & Cacciatore 2020.) Tämä voi luoda haasteen isovanhemmuudessa sekä oman roolin muodostamisessa, että isovanhemmuuden kokemisen tunteessa. Yhteenvedona voidaan todeta, että keskeisimmässä asemassa nähdään se, kuinka isovanhemmat kokevat oman isovanhemmuutensa sekä kuinka he pystyvät tai haluavat olla osana lapsiperheen arkea sekä lapsenlapsien jokapäiväistä elämää.

1.2 Lapsiperheen arki

Perheiden moninaisuus on yleistynyt yhteiskunnassa (Erera 2002, 1). Hurmeen (1995, 141) mukaan perhe nähdään aktiivisena prosessina, johon kuuluu useimmiten äiti, isä sekä heidän lapsensa. Myös Ereran (2002, 1) mukaan perinteinen ydinperhe muodostuu avioparista, jotka elävät biologisten lastensa kanssa. Tilastokeskus (2020a) täydentää käsitettä niin, että perheen muodostavat avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa yhdessä asuvat henkilöt sekä heidän mahdolliset jälkeläisensä. Lisäksi Ereran (2002, 1-2) mukaan perhe nähdään sosiaalisena ryhmänä, jolle on ominaista yhteinen asuinpaikka, taloudellisuus sekä lisääntyminen. Näiden erilaiset näkökulmien vuoksi, nykyajan perhe -käsite voidaan nähdä hyvin monimutkaisena ilmiönä, jolle ei ole yhtä selkeää määritelmää (Erera 2002, 3; Mykkänen & Böök 2017). Nämä erilaiset määritelmät riippuvat perheen tarkoituksista, sekä sen olosuhteista (Erera 2002, 3).

Yleistyneet, monimuotoiset perheet haastavat omalla tavallaan perheen määritelmää ja käsityksistä siitä, mitä perheellä oikein tarkoitetaan (Erera 2002, 3), sillä jokainen perheen jäsen kokee perheen merkityksen henkilökohtaisesti sekä sen mikä perhe on sekä ketä siihen kuuluu (Mykkänen & Böök 2017). Tässä luvussa avataan sekä kartoitetaan hieman tarkemmin lapsiperheen arkea sekä sen koostumusta nyky-yhteiskunnassa. Lapsiperhe käsitetään tässä tutkimuksessa perheenä, jossa vanhempien kanssa asuu vähintään yksi alle 18-vuotias lapsi (Tilastokeskus 2020b).

Arki on vaikea tunnistaa sekä määritellä, koska arki usein koetaan itsestään selvyytenä, joka syntyy eri tavoin, eri paikoissa sekä saa erilaisia merkityksiä (Jokinen 2005, 7; Korvela & Rönkä 2014, 196; Salmi 2004, 14–15). Onkin havaittu, että arki koostuu samoista toistoista, jotka luovat arjen rytmin sekä käytännönläheisyyden (Felski 2000, 81; Jokinen 2005, 27; Korvela & Rönkä 2014, 196). Rutiinien avulla pystytään säästämään aikaa arjen muuhun toimintaan (Salmi 2004, 17–19). Lisäksi arkea on pyritty määrittelemään muun muassa ajallisuuden, tilallisuuden sekä modaalisuuden avulla (Felski 2000, 81). Felskin (2000, 81) mukaan arjen ajallisuus nähdään sen toistettavuutena, tilallisuus niin sanottuna kodintuntuna, kun taas modaalisuus ihmisten tapoina, tekoina sekä asenteina. Arki ei ole erityistä, vaan se korostaa tavallista elämää, joka toistuu samoissa sykleissä päivästä toiseen (Jokinen 2005, 27; Korvela & Rönkä 2014, 196–197). Tämä näkyy selkeästi myös lapsiperheen arjessa.

Lapsiperheen arki koostuu usein säännöllisistä sekä toistuvista rutiineista ja tilanteista, muun muassa erilaisten työ ja hoitoaikojen sekä rytmien yhteensovittamisesta (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 12–13; Terävä & Böök 2018, 89). Vanhempien työaikojen, lasten hoitoaikojen lisäksi arkea ja elämää rytmittävät myös perheen vapaa-aika, erilaiset harrastukset sekä lasten nukkumaanmeno- että ruokailuajat (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 12).

Yhteiskunnan arjen ongelmana nähdään usein erilaiset elämänalueet ja niiden sovittaminen yhteen (Salmi 2004, 11). Onkin havaittu, että lapsiperheen vanhemmat tekevät yhtä usein osa-aikatyötä ja yhtä pitkiä että epäsäännöllisiä työaikoja kuin muut suomalaiset työikäiset ihmiset (Sorsa & Rotkirch 2020, 46). Työ-

ja perhe- hankkeen kyselytutkimuksen mukaan lapsiperheiden vanhemmat tekevät yhteenlaskettuna pidempää työviikkoa kuin työssäkäyvät lapsettomat pariskunnat (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 31). Lisäksi kyselyssä havaittiin, että varsinkin varhaiskasvatusikäisten lasten vanhempien työssä käytetty aika on pitkä sekä ylitytöt ovat heillä todella yleisiä. Suurimmaksi osaksi yleisin syy pitkiin työaikoihin oli taloudellinen tilanne sekä lisätienesti hankkiminen. (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 31–32.)

Vuoden 2020 perhebarometrin mukaan puolet vanhemmista kokevat työn ja perheen yhteensovittamisen haasteellisena (Sorsa & Rotkirch 2020, 46). Onkin havaittu, että lapsiperheen haastavat tilanteet kohdistuvat usein erilasiin siirtymätilanteisiin sekä vieraisiin toimintaympäristöihin, kuten vanhempien töistä kotiin palaamiseen (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 16). Röngän, Malisen ja Lämsän (2009, 16) sekä Malisen ja Röngän (2009, 200) mukaan erilaiset siirtymätilanteet ja vanhempien työt eivät olleet ainoita haasteellisia hetkiä lapsiperheen arjessa, myös kiireellisyys, vapaa-aika sekä kotiyöt nähtiin kuormittavan osaksi vanhempia. Kuitenkin vuoden 2011 perhebarometrin mukaan vanhempien kiire oli huomattavasti vähentynyt, mutta samalla aikapula sen sijaan oli lisääntynyt viime vuosina (Miettinen & Rotkirch 2011, 128–129). Myös työ- ja perhe hankkeen kyselyssä havaittiin ajan puutteen olevan yksi ongelma, jonka työelämä luo perheen ja työn yhteensovittamiselle (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 33). Lisäksi taloudellinen tilanne on nähty huolettavan vanhempia (Rönkä, Malinen & Lämsä 2009, 17). Röngän, Malisen & Lämsän (2009, 17) mukaan lapsiperheet ovat nähty olevan heikommassa asemassa, tämän vuoksi se voi hankaloittaa sekä eriarvoistaa lasten, että vanhempien arkea ja elämää.

Kuitenkin on havaittu, haasteista huolimatta, että vastapainona arjen haasteisiin lapsiperheillä on yhteiset hetket ja läsnäolo, jonka avulla pystytään nauttimaan perheen jäsenten seurasta, ilman erilasia arjen häiriötekijöitä (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 33; Malinen & Rönkä 2009, 200). Tämä kuitenkin vaatii ja edellyttää riittävästi aikaa, jokaiselta perheen jäseneltä (Lammi-Taskula & Salmi 2004, 33).

Yhteenvetona voidaan todeta, että lapsiperheen arkea ja sen rutiineja ovat ensisijaisesti muodostamassa perheen lapset, vanhemmat, isovanhemmat sekä muut lähipiirin jäsenet. He yhdessä pyrkivät muodostamaan arjesta sellaisen, jossa lapsiperheen toiminnot yhteensovittavat muiden menojen, kuten vanhempien työn ja lasten hoitoaikojen kanssa sellaiseksi, jotta arki olisi yksikertaista, sujuvaa sekä lisäksi mielekästä. Näin ollen voidaankin todeta, että yksikertaisesti lapsiperheen arki syntyy perheestä, sen toimintatavoista, yhdessä erilaisten sosiaalisten ja ympäristötekijöiden kanssa.

1.3 Isovanhempien osallistuminen lapsiperheen arkeen

Osallisuus (inclusion tai social engagement) nähdään moniulotteisena käsitteenä, jolle ei ole pystytty muodostamaan selkeää ja yhtenäistä määritelmää (Vuorenmaa 2016, 19–20). Suomi sanakirjan (2020) mukaan osallisuus nähdään ilmenevän osallisena olemisena sekä siinä vaikuttamisena, kun taas Nivalan ja Ryynäsen (2013, 21) mukaan osallisuus merkitsee vastuun ottamista asioista sekä niiden kustannuksista. Lisäksi Kiilakoski ym. (2012, 24) täydentävät osallisuuden määritelmää pikemminkin moninaisena yhteenkuulumisen tunteena erilaisissa yhteisössä ja yhteisön toiminnassa. Epäselkeän ja moninaisen käsitteen vuoksi osallisuuteen liitetään usein muita käsitteitä, muun muassa osallistuminen (Vuorenmaa 2016, 20).

Richterin (2000) mukaan *osallistumisella (participation)* yksinkertaisesti tarkoitetaan mukanaoloa (Ilvonen 2011, 8). Ilvosen (2011, 8) mukaan osallistuminen voidaankin jakaa kolmeen erilaiseen ulottuvuuteen; sosiaalinen, toiminnallinen ja kansalaisosallistuminen. Sosiaalinen ulottuvuus voidaan todeta silloin, kun mukana on muitakin henkilöitä. Toiminnallisella ulottuvuudella tarkoitetaan erilaista aktiivista toimintaa. Kun taas kolmannessa ulottuvuudessa osallistuminen nähdään mahdollisuutena yhteisten asioiden hoitamiseen. Lisäksi on havaittu, että osallistuminen mahdollistaa myös muun muassa vaikuttamisen, jolloin yksilö muuttuu passiivisesta osallistujasta aktiiviseksi vaikuttajaksi. (Ilvonen 2011, 8.) Tässä tutkielmassa käytän termiä osallistuminen. Osallistumisella tarkoitan,

isovanhemman henkilökohtaista kyvystään sekä ymmärryksestään toimia ja vaikuttaa itseä ja lapsiperhettä koskevilla toimilla sekä asioissa.

Isovanhemmista on suuri apu varsinkin alle kouluikäisten lapsiperheiden arjesta selviytymisestä ja niiden tukemisessa (Lammi-Taskula 2004, 70; Lammi-Taskula, Suhonen, Salmi 2004, 107). Lammi-Taskulan (2004, 70) sekä Lammi-Taskulan, Suhosen ja Salmen (2004, 97) mukaan isovanhemmat ovat lapsiperheille suuri tuki lastenhoidossa, kuin myös perheen, työn ja vapaa-ajan yhteensovittamisessa. Työ- ja perhe hankkeessa havaittiin, että mitä pienempiä lapsia perheessä oli sitä enemmän, lapsiperheet tarvitsivat isovanhempien apua (Lammi-Taskula 2004, 70).

Euroopassa tehdyissä tutkimuksissa havaittiin, että suurin osa tutkimuksiin osallistuneista isovanhemmista olivat vahvasti mukana lastenlastensa elämässä (Aassve, Meroni & Pronzato 2012, 515; Igel & Szydlik 2011, 216). Igelin & Szydlikin (2011, 216) tutkimuksessa ilmeni, että Pohjois- ja Keski-Euroopan isovanhemmat olivat enemmän perheiden apuna kuin Etelä-Euroopan maiden isovanhemmat. Lammi-Taskulan, Suhosen ja Salmen (2004, 98) mukaan noin viidennes isovanhemmista hoiti lastenlapsiaan kuukausittain ja noin 40 % vastaajista hoiti lastenlapsiaan ainakin joskus. Myös Herlofsonin & Hagestadin (2012, 33) norjalaisesta tutkimuksesta havaittiin, että yli puolet isovanhemmista hoitivat vähintään kuukausittain lapsenlapsiaan ja olivat jotenkin perheiden apuna arjessa. Kuitenkin vain harvat isovanhemmat hoitivat lastenlapsiaan säännöllisesti päivittäin (Herlofson & Hagestad 2012, 33; Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi 2004, 108).

Lisäksi useammat isovanhemmat kuljettavat lapsenlapsiaan harrastuksiin ja viettävät paljon aikaa heidän kanssaan muun muassa loma-aikoina (Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi 2004, 111). Lammi-Taskulan, Suhosen ja Salmen (2004, 111) mukaan isovanhemmat halusivat korjata lastenlastensa kanssa sitä mistä olivat jääneet paitsi omien lastensa kanssa lapsiperhe arjen kiireellisyyden sekä yhteisen ajan puutteen vuoksi. Kuitenkin isovanhemmat voivat kokea uupumusta ja väsymystä lastenlastensa hoitamisesta (Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi

2004, 111–112). Muun muassa isovanhemman työn ja lastenlasten hoitamisen yhteensovittaminen voivat aiheuttaa uupumusta, samalla tavalla kuin lapsiperheen vanhemmille (Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi 2004, 111–112). Isovanhemmalta voidaan olettaa, että hän on aina valmis hoitamaan lastenlapsiaan, vaikka hän ei ehtisi tai jaksaisi, sillä useampi isovanhempi ei uskalla kieltäytyä, koska haluaa auttaa lapsiperhettä sekä nähdä lastenlapsiaan ja olla heidän elämässään osallisena (Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi 2004, 111–112).

Osa isovanhemmista osallistuvat myös lapsiperheen taloudelliseen tukemiseen. Kuitenkin lapsiperheen taloudellisesta tukemisesta nähtiin hieman erilaisia näkemyksiä. Lammi-Taskulan, Suhosen ja Salmen (2004, 98) mukaan puolet ikääntyneistä vanhuksista tukivat omia lapsiaan taloudellisesti. Ja noin 70 % lapsiperheen vanhemmista odottivat saavansa taloudellista tukea omilta vanhemmiltaan (Lammi-Taskula, Suhonen, Salmi 2004, 107). Kun taas Herlofson & Hagestad (2012, 33) tuloksien mukaan vain harva isovanhemmista ja vanhemmista olivat sitä mieltä, että isovanhemmilla olisi velvollisuus osallistua taloudellisiin menoihin.

Isovanhemmilta saatu tuki ja apu eivät perustu vain lastenhoidollisiin tai taloudellisiin avustuksiin, sillä on havaittu, että omilta vanhemmilta saatu henkinen tuki on tärkein ja hyvin tavallisin tuen muoto (Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi 2004, 108). Kuitenkin Pohjoismaissa isovanhempien velvollisuutena nähdään enemmänkin perheiden auttaminen sekä omien lasten tukeminen vanhemman roolissa (Herlofson & Hagestad 2012, 29; 33).

1.4 Isovanhempien osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä

Suomessa isovanhempien osallistumista lapsiperheen arkeen ei ole juurikaan tutkittu. Kuitenkin isovanhempien osallistumiseen on havaittu vaikuttavan monet eri tekijät. Seuraavaksi kerron yleisempiä tekijöitä, jotka voivat vaikuttaa isovanhempien osallistumiseen lapsiperheen arjessa. Nämä isovanhempien osallistumiseen vaikuttavat tekijät ovat kuvattu lopuksi kuvioon 1.

Jokaisella isovanhemmalla nämä tekijät vaihtelevat, mutta kuitenkin on havaittu, että yksilölliset tekijät, kuten sukupuoli (Herlofson & Hagestad 2012, 33), ikä (Lammi-Taskula 2004, 71) ja sosiaaliset tekijät, kuten sukupolvien väliset suhteet (Arber & Timonen 2012b, 9) sekä ympäristölliset tekijät, kuten asuinpaikka (Lammi-Taskula, Suhonen, Salmi 2004, 107), näyttäytyvät sekä vaikuttavat vahvasti isovanhempien osallistuneisuuteen lapsiperheen arjessa.

Sukupuolten välisissä tekijöissä on havaittu erilaisia tuloksia, siitä kuinka isovanhempien osallistuminen näkyy isovanhemmuudessa. Lammi-Taskula, Suhonen ja Salmi (2004, 110) ovat havainneet, että isovanhempien sukupuolella ei ole merkitystä siihen, kuinka isovanhemmat hoitavat lapsenlapsiaan, sillä isoisät hoitavat yhtä paljon lapsenlapsiaan kuin isoäiditkin. Kun taas Herlofson & Hagestad (2012, 33) tutkimukseen osallistuneista isovanhemmista havaittiin, että isoäidit olivat aktiivisemmin perheiden apuna kuin vastaavasti isoisät.

Myös ikä ja työllisyys nähtiin olevan yhteydessä siihen, kuinka isovanhemmat osallistuvat lapsiperheen arkeen. Isovanhempien mahdollisuudet tukea lapsiperhettä muun muassa lastenhoidossa ja olla osana heidän arkeansa, riippuvat täysin isovanhempien omasta työtilanteesta, työajoista vai ovatko he jo eläkkeellä (Lammi-Taskula 2004, 71). Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi (2004, 110) havaitsivat, että työssäkäyvät isovanhemmat hoitavat lastenlapsiaan viikonloppuisin sekä arkisin, jos he vain olivat vapaalla (Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi 2004, 110).

Lisäksi isovanhempien mahdollisuuksiin osallistua ja tukea lapsiperhettä on havaittu riippuvan myös isovanhempien omasta fyysisestä, että henkisestä kunnosta sekä terveydestä (Grinstead ym. 2003, 318–324; Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi 2004, 107), sillä muun muassa lastenlastenhoito voi olla isovanhemmille fyysisesti kuin henkisestikin raskasta (Grinstead ym. 2003 318–324). Kuitenkin Holmes ja Joseph (2011, 1) havaitsivat, että lapsenlapsista huolehtiminen vaikuttaa myös siihen, että isovanhemmat panostavat enemmän omaan aktiivisuuteen sekä terveydentilaansa. Lisäksi isovanhemmuustutkimuksissa (Arpino & Bordone 2014, 337; Di Gessa, Glaser & Tinker 2016, 166; Grinstead ym. 2003, 318–324; Hank & Buber 2009, 53-73), on käynyt ilmi, että ne isovanhemmat, jotka

tarjoavat perheille satunnaisesti lapsenlapsen hoitoapua ovat todennäköisemmin paremmassa fyysisessä sekä psyykkisessä kunnossa että kokevat elämänlaatusa korkeammaksi, verrattuna niihin isovanhempiin, jotka hoitavat lastenlapsiaan päivittäin tai joilla ei ole mahdollisuutta lainkaan hoitaa omia lastenlapsiaan. Myös Arberin ja Timosen (2012, 9) mukaan, ne isovanhemmat, joilla on parempi fyysinen, että henkinen terveys ovat useimmiten myös paljon aktiivisempia omien lastenlasten kanssa. Danielsbackan ja Tanskasen (2010, 223) perusteella voidaan todeta, että myös lastenlapset voivat edesauttaa isovanhempien parempaa fyysistä, että henkistä terveyttä ja hyvinvointia, omalla aktiivisuudella ja olemassaolollaan.

Myös sukupolvien väliset vuorovaikutussuhteet ovat nähty yhtenä vaikuttavana tekijänä isovanhempien osallistumiseen, lapsiperheen arjen tukemisessa. Arberin ja Timosen (2012, 9) mukaan varsinkin keskimmäisen sukupolven suhteen laatu omiin vanhempiinsa vaikuttavat voimakkaasti isovanhempien ja lastenlasten suhteisiin. Grinstead ym. (2003, 318–324) mukaan isovanhemmat yrittävät pitää yhteydet hyvänä jokaisen perheen osapuolen kanssa, sillä vanhemmat voivat määritellä isovanhempien tapaamisia lastenlasten kanssa, kuinka ja milloin isovanhemmat saavat tavat lastenlapsiaan. Tämän vuoksi isovanhemmat usein tasapainoilevat avun tarjoamisen sekä lapsiperheen tarpeiden kanssa (Grinstead ym. 2003 318–324).

ISOVANHEMPIEN OSALLISTUMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

Yksilötekijät	Sosiaaliset tekijät	Ympäristö tekijät
<ul style="list-style-type: none"> • Sukupuoli, ikä • Työelämässä, eläkkeellä • Terveystila 	<ul style="list-style-type: none"> • Sukupolvien väliset vuorovaikutussuhteet 	<ul style="list-style-type: none"> • Asuinpaikka ja etäisyys lapsiperheen ja isovanhemman välillä

KUVIO 1. Isovanhempien osallistumiseen vaikuttavia tekijöitä lapsiperheen arkeen

Myös asuinpaikkojen etäisyys lapsiperheen ja isovanhempien välillä voi olla este läheisille tapaamisille (Lammi-Taskula, Suhonen, Salmi 2004, 107). Kuitenkin tutkimuksien mukaan yli puolella alaikäisellä lapsella on vähintään yksi isovanhempi, joka asuu noin 20 km säteellä lapsiperheestä (Lammi-Taskula, Suhonen, Salmi 2004, 107). Näin ollen asuinpaikkojen etäisyys harvemmin rajoittaa isovanhempien ja lapsiperheen välisiä yhteyksien ylläpitämistä, vaikka usein niin ajatellaan (Lammi-Taskula, Suhonen, Salmi 2004, 107).

1.5 Tutkimuskysymykset

Isovanhemmuutta ja sen merkitystä on tutkittu kansainvälisesti erilaisista näkökulmista. Suomessa kuitenkin tutkimus isovanhemmuudesta on jäänyt hieman vähäiseksi. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa isovanhempien ajatuksia isovanhemmuudesta ja isovanhemmaksi tulemisesta. Lisäksi tavoitteena on selvittää isovanhempien osallistumista lapsiperheen arkeen. Tutkimustieto isovanhemmuudesta ja isovanhempien osallistumisesta lapsiperheen arkeen on Suomessa varsin vähäistä ja sen vuoksi sitä on erityisen ajankohtaista ja tarpeellista tutkia.

1. Miten isovanhemmat kokevat isovanhemmuutensa?
2. Millä tavoin isovanhemmat osallistuvat lapsiperheiden arkeen?

Ensimmäinen tutkimuskysymys käsittelee isovanhempien ajatuksia siitä, miten he kokevat oman isovanhemmuutensa. Kun taas toisella tutkimuskysymyksellä selvitetään sitä, millä tavalla isovanhemmat osallistuvat lapsiperheiden arkeen sekä onko isovanhemmilla eroavaisuuksia lapsiperheen arkeen osallistumisessa ja vaikuttaako lapsiperheen arkeen osallistumiseen tietyt tekijät.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

2.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Tämä tutkielma on laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on tarkastella, miten isovanhemmat tuovat esille henkilökohtaisia ajatuksiaan ja kokemuksiaan omasta isovanhemmuudestaan sekä lapsiperheen arkeen osallistumisesta (Cruz & Tantia 2017, 81; Juuti & Puusa, 2020; Patton 2015, 104). Tämän vuoksi lähestyn tutkimusta fenomenologis-hermeneuttisen lähestymistavan kautta. Fenomenologis-hermeneuttisella lähestymistavalla pyritään tulkitsemaan ilmiöitä sekä ilmiöiden tarkoituksia että kokemuksia, erilaisten tekstien tai tarinoiden pohjalta (van Manen 1990, 77; Creswell & Poth 2017, 77, 314; Metsämuuronen 2008, 18; Metsämuuronen 2011, 251). Tavoitteena on ymmärtää ja tulkita isovanhempien kokemuksia kyseenolevasta ilmiöstä sellaisena, kun ne esiintyvät heidän omassa elämässään (Huhtinen & Tuominen 2020). Laineen (2018) mukaan keskeisimpinä käsitteinä tässä lähestymistavassa vallitsee kokemus, merkitys sekä yhteisöllisyys.

Vapaamuotoisia kirjoitelmia analysoin molempien tutkimuskysymysten kohdalla, teoriasidonnaisella sisällönanalyysillä (Eskola & Suoranta 1998; Silvasti 2015, 37). Teoriasidonnainen sisällönanalyysi nähdään aineistolähtöisen ja teorialähtöisen analyysin välimuotona, jonka tarkoituksena on analysoida aineistoa aineistolähtöisesti, mutta analyysiä ohjaa tietyt käsitteet, jotka ovat nousseet esille aikaisemman kirjallisuuden pohjalta (Eskola & Suoranta 1998). Myös Puusan (2020) mukaan teoriasidonnaisessa analyysissä tutkijan analyysiin vaikuttavat aineistosta nousseet ilmiöt sekä aikaisempi teorian tieto kyseenolevasta aiheesta.

Tutkielmani tarkoituksena on edetä vaiheittain, yksityiskohdista yleisempään kokonaisvaltaiseen tietoon (Kyngäs & Vanhanen 1998, 139; Silvasti 2015, 40). Tavoitteenani on tarkastella aineistoa isona yhtenä kokonaisuutena (Alasuu-tari 2011, 30). Teoriasidonnaisella sisällönanalyysillä kuvailen isovanhempien

kokemuksia isovanhemmuudesta sekä osallistumisesta lapsiperheen arkeen (Eskola & Suoranta 1998; Kyngäs & Vanhanen 1998, 139; Silvasti 2015, 37). Laadullisen tutkimusaineiston analysoinnin tavoitteena onkin löytää keskeiset käsitteet, jotka kuvaavat kyseenolevaa ilmiötä, joiden tarkoituksena on tehdä luokitteluja ja tunnistaa niiden kautta syntyviä erilaisia merkityksiä (Kiviniemi 2018, 69; Silvasti 2015, 37). Tämän vuoksi pyrin löytämään kirjoitelmista keskeisempiä käsitteitä, joiden avulla pystyn tekemään niistä johtopäätelmiä sekä rakentamaan yhtenevän kokonaisuuden isovanhemmuudesta ja heidän osallistumisestaan lapsiperheen arjessa (Alasuutari 2011, 30; Kiviniemi 2018, 69; Silvasti 2014, 40; Tuomi & Sarajärvi 2018). Kuitenkin Grönforsin (1982, 161) että Krippendorffin (2013, 16) mukaan sisällönanalyysissä, käsitelty aineisto auttaa tekemään johtopäätöksiä, mutta ei itsessään kerro tutkimuksen tuloksia, vaan tutkijan on pääteltävä ne itse.

2.2 Tutkimusaineiston keruu ja osallistujat

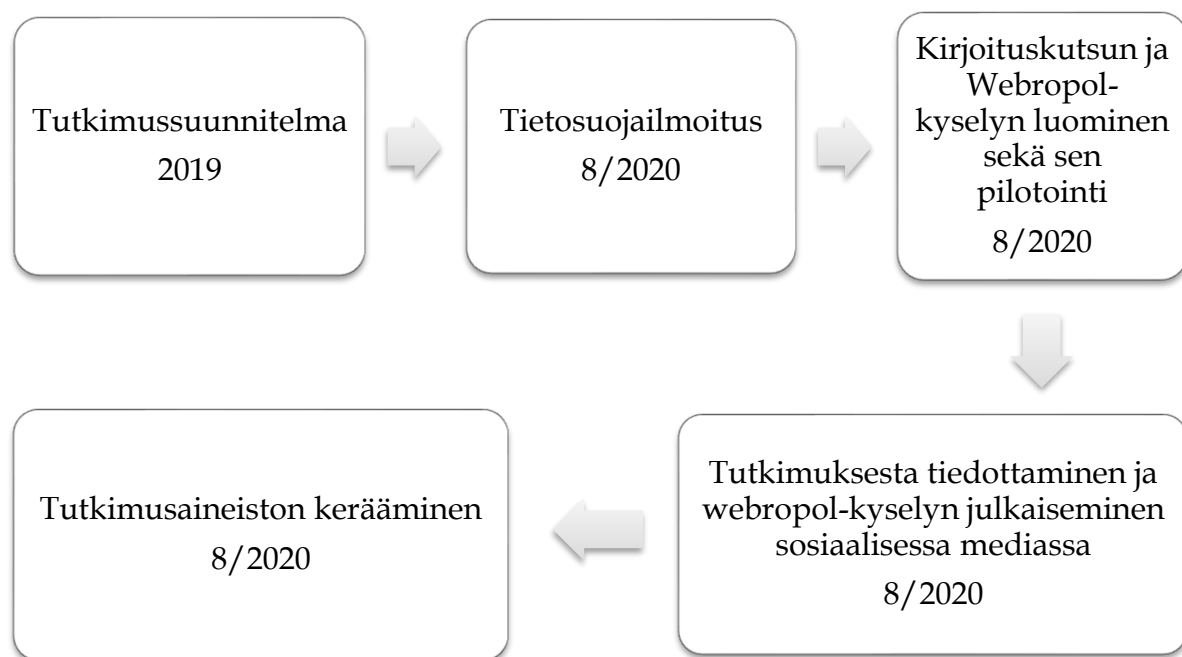
Tutkimusaineisto kerättiin verkkopohjaisesti, sosiaalisessa mediassa julkaistulla kirjoituskutsulla elokuun 2020 aikana. Tämä tutkimusaineistonkeruu muoto tuki tutkimukseni tavoitetta, koska tarkoituksena on kartoittaa isovanhempien ajatuksia sekä kokemuksia isovanhemmuudesta sekä heidän osallistumisestaan lapsiperheen arkeen.

Ennen aineiston hankintaa laadin asianmukaisen tietosuojailmoituksen tutkimuksen osallistumista varten. Tietosuojailmoituksen laadittua, suunnittelin Webropol 3.0- kyselyohjelman kautta kirjoituskutsun (Liite 1), jossa kutsuin isovanhempia kirjoittamaan vapaan kirjoitelman omasta isovanhemmuudestaan sekä osallistumisesta lapsiperheen arkeen. Kirjoituskutsussa oli muutamia aiheeseen herättäviä kysymyksiä, joiden avulla oli helpompi aloittaa vapaamuotoisen kirjoitelman kirjoittaminen. Lisäksi halusin isovanhempien liittävän kirjoitelman loppuun muutamia taustatietoja itsestään, kuten sukupuolen, iän, työllisyyden ja lapsenlapsien määrän sekä heidän ikänsä. Ennen kyselyn varsinaista julkaisemista, pilotoin kyselyn, jotta kysely varmasti toimii. Pilotointiin osallistui yliopistossa opiskelevia opiskelijoita.

Tutkimukseen osallistuminen oli kaikille vapaaehtoista ja kirjoitelmien loppullinen vastaaminen oli mahdollista keskeyttää koska tahansa tutkimuksen vaiheessa. Kirjoitelmiin vastaamisen vaatimuksena oli sosiaalisen median kautta levitetyn kirjoitelmakutsun huomioiminen sekä vastaaminen Webropol 3.0 -kyselyn kautta, suomen kielellä. Sosiaalisen mediassa julkaistulla kirjoituskutsulla ja Webropol 3.0 -kyselyohjelman avulla hankittu aineisto antoi mahdollisuudet saada laaja ja monipuolinen aineisto isovanhemmudesta sekä sen kokemuksesta. Otoksen tarkoituksena oli tavoittaa mahdollisimman monipuolinen isovanhempien kirjo, joilla olisi erilaisia näkökulmia isovanhemmuteen ja osallistumiseen lapsiperheen arkeen. Tällä otanta menetelmällä, ei kuitenkaan pystytty tavoittamaan kaikkia isovanhempia ja heidän ajatuksiaan, sillä tutkimukseen osallistumiseen tarvittiin oma päätelaite, jonka kautta pystyi vastamaan kyseeseen olevaan tutkimukseen.

Kirjoitelmien etuna näin mahdollisten haastattelussa esiintyvien häiritteijöiden, kuten valtasuhteet haastateltavan ja haastattelijan välillä jää pois, verkon välityksellä tehdyllä aineistokeruulla (Kuula 2011, 174). Lisäksi voi olla hyvin mahdollista, että osalle tutkimukseen osallistuneelle isovanhemmalle on helpompi kertoa henkilökohtaisempia kokemuksia sekä ajatuksista anonyymisesti kirjoitelman muodossa, verrattuna kasvokkain tehtyyn vuorovaikutukselliseen haastatteluun (Creswell & Poth 2017, 160; Eskola & Suoranta 1998; Tuomi & Sarajärvi 2018). Samoin vapaamuotoisilla kirjoitelmilla pystytään mahdollisesti helpommin hahmottamaan vastaamisen kokonaisuutta sekä parantamaan oman vastauksen syvällisyyttä ja loogisuutta, kun kirjoittajilla on enemmän miettimisaikaa omalle vastaukselleen (Creswell & Poth 2017; 160; Tuomi & Sarajärvi 2018). Kuitenkin suoraan kirjoitetussa aineistossa haasteena voi esiintyä mahdollisesti ilmaisun puuttuminen, muun muassa osallistujan ilmeiden ja eleiden pois jääminen vastauksesta voi viedä aineistosta jotain pois (Savolainen 1999, 12–13). Kuitenkin tämän hetkisen tilanteen vuoksi, tutkimusaineiston hankkiminen konkreettisesti haastattelun kautta, olisi voinut olla hieman haasteellista näin, yhteiskunnan poikkeustilanteen aikana, jonka vuoksi en halunnut ottaa riskiä, ja keräsin tutkimusaineiston verkkopohjaisesti.

Verkkopohjaisen Webropol 3.0- kyselyohjelmiston kautta kirjoitelmia lähetettiin yhteensä 12. Vapaamuotoiset kirjoitelmat olivat pituudeltaan noin puolen sivun - sivun pituisia. Tutkimukseen osallistui 12 suomalaista isovanhempaa, joista 10 oli isoäitejä ja yksi heistä oli isoisä. Yksi tutkimukseen osallistuneista ei kertonut sukupuoltaan kirjoitelmassaan. Suurin osa isovanhemmista oli vielä työelämässä, mutta osa oli jo jäänyt ansaitulle eläkkeelle. Isovanhempien lastenlapsien määrä vaihteli yhdestä yli kymmeneen lapsenlapsen, joiden ikä vaihteli varhaiskasvatusikäisyydestä aikuisuuden kynnykseen asti. Kuviossa 2 on kuvattuna aineiston hankinnan eteneminen yksityiskohtaisesti vaihevaiheelta.

KUVIO 2. Aineiston hankinnan eteneminen.

2.3 Aineiston analyysi

Tämän tutkimuksen aineiston perustui isovanhempien vapaamuotoisiin kirjoitelmiin, joiden analyysi pohjautui teoriasidonnaiseen sisällönanalyysiin (Eskola & Suoranta 1998; Puusa 2020). Alasuutarin (2011, 31) mukaan laadullinen analyysi koostuu kahdesta vaiheesta aineiston pelkistämisestä sekä ilmiön ratkaisemisesta. Tämän pohjalta tutkielmani sisällönanalyysin vaiheet koostuivat pelkistetyistä ilmauksista eli redusoimisesta, ryhmittelystä eli *klusteroinnista* sekä teoreettisten käsitteiden luomisesta eli *abstrahoinnista* (Elo & Kyngäs 2008, 109). Ennen varsinaista analyysia saatoin varsinaisen tutkimusaineiston sellaiseen muotoon, jotta analysoiminen olisi mahdollista (Metsämuuronen 2008, 48). Luin huolellisesti lopulliseen tutkimusaineistoon valikoidut kirjoitelmat kokonaisuudessaan, jotta sain kokonaisvaltaisen kuvan kyseenolevasta aineistostani. Lukiessani aineistoa, hahmottelin kokonaiskuvaa ja samalla peilasin niitä tutkimuskysymyksiini, jotka tarkentuivat paremmin kuvaamaan isovanhemmuutta ja heidän osallistumistansa lapsiperheen arkeen. Aineistoon perehtymisen jälkeen jatkoin sisällönanalyysiä aineiston keräämisellä erilliseen tiedostoon (Elo & Kyngäs 2008, 109; Puusa 2020). Keräsin erilliseen tiedostoon isovanhempien kirjoitelmista nousseita alkuperäisilmauksia, jotka koodasin (esimerkki: Kirjoittaja 1, K1). Näin ollen varmistin, että tutkimukseen osallistuneita ei pystytä tunnistamaan valmiista tutkielmasta. Taulukossa 1 on esimerkki aineiston sitaattien keräämisestä erilliseen tiedostoon.

TAULUKKO 1. Esimerkki aineiston alkuperäisten ilmauksien keräämisestä erilliseen tiedostoon

K4.	”Osallistun lapsiperheen arkeen, jos he tarvitsevat apua tai haluan muuten vain käydä. En halua olla enempää lapsiperheiden arjessa mukana, etten tee itsestäni tungettelevaa.”
-----	---

Tämän jälkeen jatkoin aineiston analysointia aineistoin pilkkomisella ja muodostin aineiston alkuperäisistä ilmauksista pelkistettyjä ilmauksia, jotka olivat olennaisia molempien tutkimuskysymysteni kannalta (Alasuutari 2011, 31; Elo & Kyngäs 2008, 109; Puusa 2020). Pelkistettyjen ilmauksien avulla pyrin kuvaamaan ja käsitteellistämään aineistosta nousevia ilmiöitä (Alasuutari 2011, 32). Taulukossa 2 on esimerkki aineiston sitaattien muodostamisesta pelkistetyiksi ilmauksiksi.

TAULUKKO 2. Esimerkki aineiston sitaattien muodostamisesta pelkistetyiksi ilmaukseksi.

	Alkuperäinen ilmaus	Pelkistetty ilmaus
K11.	”En enää osallistu lapsiperheiden arkeen, koska asuvat kauempana ja itse olen jo vanha ja sairas.”	Isovanhemman terveys
		Vanhuus
		Isovanhemman ja lapsiperheen välinen etäisyys

Pelkistettyjen ilmauksien muodostettua erilliseen taulukkoon, luokittelin aineistosta nousseet samankaltaiset asiat, joista muodostui alaluokkia ja alaluokista yläluokkia (Elo & Kyngäs 2008, 109; Puusa 2020). Alaluokkien ja yläluokkien muodostamisella pyrin tarkemmin käsitteellistämään kyseenolevaa ilmiötä tutkimuskysymysten pohjalta (Alasuutari 2011, 32–33).

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen alaluokkia syntyi yhteensä yhdeksän, joista muodostui yhteensä kolme yläluokkaa, (tunne, merkityksellisyyden tarjoaja, rooli), kuvaamaan isovanhemman kokemuksia omasta isovanhemmudesta. Kun taas toisesta tutkimuskysymyksestä syntyi yhteensä viisi alaluokkaa, joista kaksi kuvasi lapsiperheen arkeen osallistumista tarvittaessa ja kolme niistä kuvasi tekijöitä, joiden perusteella osallistuminen arkeen ei ollut mahdollista iso-

vanhemman puolesta. Tutkimuksen aineiston analysointi vaihe toistettiin kahden kertaan varmistuakseen oikein tehdystä analyysistä. Taulukossa 3 on esimerkki teoriasidonnaisesta sisällönanalyysistä.

TAULUKKO 3. Esimerkki teoriasidonnaisesta sisällönanalyysistä

Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka	Päälouokka
Lapsenlapsien hoitaminen	Avun antaminen ja tarjoaminen	Lapsiperheen arkeen osallistuminen tarvittaessa	Isovanhemman osallistuminen lapsiperheen arkeen
Auttaminen erilaisissa juhlissa			
Neuvojen ja ajatusten antaminen			
Auttaminen kodinhoidossa ja arjen yhteensovittamisessa			
Kerho ja harrastus kuljetuksiin osallistuminen	Lapsiperheen oma arki		
Lapsiperheillä oma arki ja elämä			
Isovanhempi ei halua häiritä lapsiperheen arkea	Etäisyys	Lapsiperheen arkeen osallistuminen ei mahdollista	
Etäisyys isovanhemman ja lapsenlapsen välillä.			
Etäisyys lapsiperheen ja isovanhempien välillä	Isovanhemman terveydentila		
Isovanhemman terveys			
Vanhuus			
Isovanhemman jaksaminen	Työelämä		
Työssä käyminen			

2.4 Eettiset ratkaisut

Tämän tutkielman kohteena olivat isovanhempien ajatukset isovanhemmuudestaan sekä heidän osallistumisestaan lapsiperheiden arkeen. Keräsin tutkimuksen aineiston isovanhempien vapaamuotoisilla kirjoitelmailla verkkopohjaisen Webropol 3.0 -kyselyohjelmiston kautta. Kirjoitelmat olivat isovanhempien henkilökohtaisia kokemuksia ja ajatuksia isovanhemmuudesta ja osallistumisesta lapsiperheen arkeen. Verkkopohjaisesti kerätty tutkimus antaa uusia mahdollisuuksia, mutta samalla asettaa uusia haasteita eettisyyteen (Patton 2015, 343).

Tutkimukseen vastaaminen tapahtui Webropol 3.0 -kyselyohjelmiston kautta, jossa osallistujille oli nähtävissä ennen aineiston hankintaa laaditut asianmukainen kirjoituskutsu sekä tutkielmaani koskeva tietosuojailmoitus. Kuulan (2011, 99) mukaan tutkittavien informointi ennen tutkimuksen alkua on tärkeää. Tämän vuoksi kirjoituskutsussa sekä tietosuojailmoituksessa kerroin yksityiskohtaisesti tutkimusaiheestani, sen tarkoituksesta, aineiston käyttämisestä sekä sen säilyttämisestä. Tutkimuksen aineiston analyysivaiheessa isovanhempien kirjoitelmat koodattiin uudestaan ("Kirjoittaja 1, K1"), jonka vuoksi kirjoittajien henkilöllisyyttä ja tietoja ei voida mitenkään yhdistää tai tunnistaa lopullisesta tutkielmasta. Tällä tavoin varmistettiin tutkimuksen osallistujien yksityisyys sekä suojeltiin heidän haavoitettavuuttansa (Kuula 2011, 64; Patton 2015, 343). Osallistuminen tutkimukseen oli vapaaehtoista ja isovanhemmilla oli mahdollisuus kieltäytyä kirjoittamasta kyseenolevasta aiheesta. Lisäksi heillä oli mahdollista keskeyttää tutkimukseen osallistuminen milloin tahansa tutkimuksen vaiheessa ennen henkilökohtaisen kirjoitelman lähettämistä. Valmiit kirjoitelmat päätyivät Webropol 3.0 -kyselyohjelman kautta suoraan tutkimuksen toteuttajalle eli minulle.

Tutkielma noudatti hyvän tieteellisen käytännön ohjeita (Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK, 2012). Tutkielma on toteutettu huolellisesti ja rehellisesti sekä siinä on otettu tarkasti huomioon tutkielman eri vaiheet tutkielmaa tehdessä. Tutkimuksessani olen viitannut aiempiin muiden tekemiin tutkimuksiin huolellisesti tieteellisen käytännön ohjeita noudattaen. Lisäksi olen pyrkinyt

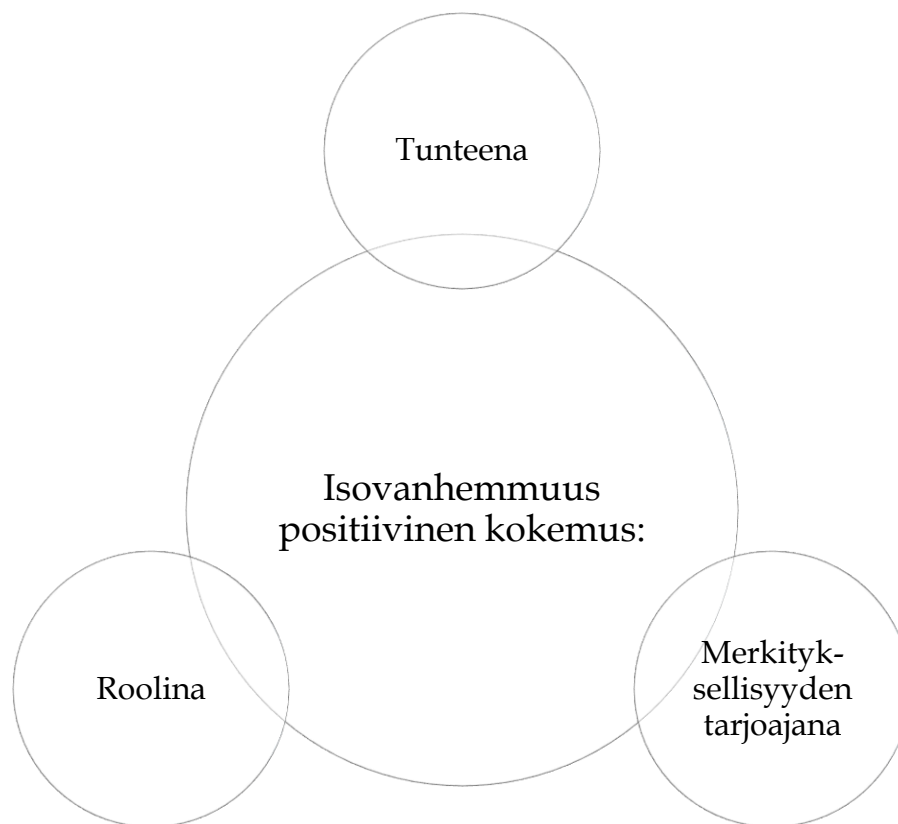
jättämään omat ennakkokäsitykset sekä tiedot tutkittavasta ilmiöstä, varmistukseen siitä, että analyysivaiheessa tutkimuksen aineiston oli tarkoitus puhua.

Tutkimuksen aineistoa säilytin luottamuksellisesti omalla tietokoneellani, käyttäjätunnuksen sekä salasanan takana, jolla varmistettiin, ettei aineistoon päässyt käsiksi kukaan ulkopuolinen taho (Kuula 2011, 114–115). Lisäksi varmistukseni aineiston turvallisuuden ja sen mahdollisen muuttumisen, varmuuskopion aineiston toiselle tallennusvälineelle (Kuula 2011, 114). Käytin keräämäni aineistoa ainoastaan tähän pro gradu -tutkimukseen, joka hävitettiin perusteellisesti tutkimukseni valmistuttua syksyllä 2020 (Kuula 2011, 88). Valmis tutkimukseni on vapaasti luettavissa Jyväskylän yliopiston tietokannasta, pro-gradu -tutkielmien arkistosta.

3 TULOKSET

3.1 Isovanhemman kokemuksia isovanhemmuudesta

Ensimmäisessä tutkimuskysymyksessä selvitin miten isovanhemmat kokevat oman isovanhemmuutensa. Aineistosta ilmeni, että isovanhemmat kokivat kokonaisuudessaan isovanhemmuuden myönteisenä kokemuksena. Aineistosta nousi kolme pääteemaa, joiden pohjalta isovanhemmat kokivat isovanhemmuutensa myönteisenä kokemuksena. Kirjoitelmien mukaan isovanhemmat kokivat isovanhemmuuden tunteena, elämäänsä tuovana merkityksenä sekä tietynlaisena roolina, nämä teemat ovat kuvattu kuvioon 3. Seuraavaksi esittelen alaluissa tarkemmin näitä aineistosta nousseita pääteemoja, yhdistellen tekstiä sekä aineistosta nousseita aineistokatkelmia.

KUVIO 3. Isovanhempien kokemuksia isovanhemmuudesta

3.1.1 Isovanhemmuuden tuomat tunteet

Isovanhemmuuden nähtiin antavan paljon erilaisia tunteita isovanhempien elämään. Kirjoitelmissa tuli selkeästi esille, että isovanhemmuus sekä isovanhemmaksi tuleminen nähtiin varsin miellyttävänä tunteena isovanhempien keskuudessa. ”Isovanhemmuus on hieno asia, olen erittäin tyytyväinen, että on lapsia ja lastenlapsia.” (K11) Esimerkissä isovanhempi kertoi isovanhemmuuden olevan hieno ja onnellinen asia omassa elämässään. Isovanhempimä koki olevansa erittäin ylpeä ja tyytyväinen siitä, että on saanut tulla omassa elämässään isovanhemmaksi. Myös toisessa esimerkissä isovanhempi koki isovanhemmuuden positiivisena asiana. ”En osaa sanoa mitään negatiivista isovanhemmuudesta se on niitä suurimpia lahjoja, joita olen elämältä saanut.” (K1) Esimerkissä isovanhempi ei osannut sanoa mitään negatiivista tunnetta isovanhemmuudestaan, vaan koki sen äärimmäisen positiivisena tunteena, hänen mielestään se on suurin ”lahja” omassa elämässään. Isovanhempimien kirjoituksissa positiiviset tunteet näyttäytyivät jokapäiväisessä elämässä.

Se onni ja kiitollisuus ja ilo mikä täyttää sydämen, on jokapäivä meessä. Minulle ei ole sanahelinää sanoa, että tämä on omien lasten syntymän jälkeen parasta mitä olen saanut kokea. K8

Esimerkissä eräs isovanhempi kuvailee, isovanhemmaksi tulemisen olevan parasta mitä voi kokea omien lasten syntymän jälkeen, joka ei ole pelkkää ”sanahelinää”, vaan aitoa onnen ja kiitollisuuden tunnetta, mitä voi saada isovanhemmaksi tulemisesta.

Aineistosta nousi myös esille, että isovanhempien ja lapsenlapsien tapaamisen nostavan isovanhemmissa paljon positiivisia tunteita esiin. Isovanhemmat kokivat lapsenlapsien tuottavan paljon iloa, onnellisuutta sekä nautintoa, kuten seuraavissa esimerkeissä voidaan havaita, ”mikä on sen parempaa, kun pieni lapsi, tulee syliin ja sanoo ”mumma”. Se on niin aitoa.” (K12) ”Sydän pakahtuu onnesta, kun lapsenlapseni halaa ja kertoo että on ollut ikävä ja kiva kun pääsi mumman kotiin.” (K5). Esimerkeissä molemmat isovanhemmat mainitsevat lapsenlapsien läheisyyden ja rakkauden olevan niin aitoa, joka tuottaa isovanhem-

malle suuren onnellisuuden tunteen, jota ei voi välillä edes sanoin kuvailla. Isovanhemmat myös kuvailevat lapsenlapsen reagoimisen nähdessään isovanhemman, joka tuottaa suuren ilon tunteen molemmin puolin.

3.1.2 Isovanhemmuus merkityksellisyyden tarjoajana

Aineiston mukaan isovanhemmuuden kokemuksen myötä, isovanhemmuus pystyy tarjoamaan isovanhemmille myös tietynlaista merkityksellisyyttä elämään.

Olen ajatellut, että se on elämän rikkaus olla isovanhempi ja, kun on saanut ja saa, olla vieläkin omien lasten ja lastenlasten elämässä. K12

Isovanhemmuus merkitsee minulle läsnäoloa, rakkautta ja onnea olla lastenlasteni elämässä mukana, niin arjessa kuin juhlassa. Se tuo merkitystä elämään. K5

Yllä olevissa esimerkeissä eräs isovanhempi kertoo isovanhemmuuden olevan *"elämän rikkaus"*, mitä on saanut kokea. Toisessa esimerkissä isovanhempi kertoo isovanhemmuuden tarjoavan osallistumisen lapsenlapsien elämään, erilaisten tilanteiden merkeissä. Lapsenlapsien elämään osallistuminen ja mukana oleminen koetaan isovanhempien keskuudessa yhdeksi todella merkitykselliseksi kokemukseksi elämässä.

Muutamissa kirjoitelmissa isovanhemmat mainitsivat isovanhemmuuden arvostuksen. Isovanhempien mielestä isovanhempien tarvitseminen ja arvostus koetaan yhdeksi merkityksellisyyden tarjoajaksi omaan elämään.

Isovanhemmuus merkitsee minulle todella paljon, on äärimmäisen hienoa, että saa olla paapa, nähdä että paapaakin tarvitaan ja että lapsenlapsi arvostaa ja kaipaa isovanhempiaan. K9.

Yllä olevassa esimerkissä isovanhempi kokee *"paapana"* olon erittäin merkittävänä sekä mainitsee, että *"paapaakin"* tarvitaan sekä arvostetaan niin lastenlapsien kuin perheenkin puolesta. Myös seuraavassa esimerkissä isovanhempi kokee isovanhemmuuden olevan hyvin arvostettu sekä merkityksellinen asia omassa elämässä. *"Isovanhemmuus on minulle hyvin kunnia asia ja koen olevani "arvomerkkin" saajana nyt korkeimmillaan."* (K6) Esimerkin isovanhempi kertoo isovanhemmuuden olevan hänelle kunnia asia. Isovanhempi kuvailee, että isovanhemmaksi tultuaan, että on saanut korkeimman *"arvomerkkin"* minkä hän voi

elämässään saada. Lisäksi kirjoituksissa ilmeni merkityksellisyys suvun jatkumisesta. ”Isovanhemmuus merkitsee, että näkee suvun jatkumon, mukavalta tuntuu, kun näkee lastenlapsien kehityksen.” (K10) Tässä esimerkissä isovanhempi kertoi merkityksellisenä asiana suvun jatkumisen sekä lapsenlapsien kehittymisen näkemisen. Hänen mielestään nämä asiat tuovat merkityksellisyyden kokemuksen omassa elämässään.

3.1.3 Isovanhemmuuden roolit

Isovanhemmuus kuvattiin isovanhempien kirjoitelmissa tietyntylaisina roolina. Isovanhemman roolilla kuvataan sitä, mitä isovanhemmat voivat tarjota itseltään olevansa isovanhempi. Kirjoitelmissa nousikin selkeästi esille, että isovanhemmuus voidaan kokea tietyntylaisena vastuualueena. Isovanhemmat kertoivat kokevansa isovanhemmuuden erilaisena kuin vanhemmuuden. Isovanhemmat toivat esiin muun muassa kokevansa vastuun olevan erilaista kuin vanhemman vastuu.

Toisaalta huoleton, koska vanhemmat huolehtii pääosin hänestä, mutta myös vastuullinen, koska en ole koko ajan hänen kanssaan, katson, etten vain ole jättänyt lähelle mitään, jonka hän voi vetää ja satuttaa itseään K2

Tällä hetkellä roolini on olla aktiivinen isovanhempi, minun ei tarvitse ottaa muuta vastuuta, kun vanhemmat ottavat sen. K8

Isovanhemmuus tuntuu erilaiselta kun omien lasten kanssa oleminen kun he olivat lapsia. Täytyy olla vastuussa sillä hetkellä oman lapsen lapsista. K5

Isovanhemmat mainitsevat esimerkeissä isovanhemmuuden olevan vastuullista, koska isovanhempi huolehtii oman lapsen lapsesta. Kuitenkin samalla he kertovat sen olevan hieman huolettomampaa, koska pääsääntöisesti vanhemmat huolehtivat omasta lapsestaan enemmän kuin isovanhemmat. Myös seuraavassa esimerkissä isovanhemmalla on samansuuntaisia ajatuksia omasta isovanhemmuuden roolista ja luottamuksellisuudesta tähän saatuun rooliin. ”On erittäin tärkeää olla luottamuksen. Ei tarvitse, eikä pidäkkään olla isä tai äiti, saa ja pitää olla paapa ja mummi.” (K9) Tässä esimerkissä eräs isovanhemmista haluaa olla luottamuksen arvoinen omassa isovanhemman roolissa. Lisäksi hän kuitenkin toteaa, että ei tarvitse tai pidä olla lapsen vanhempi, vaan saa olla ihan vain pelkkä

"paapa" tai "mummi." joka tuo erilaista roolia isovanhemmuuteen ja isovanhemman rooliin. Vaikka vanhemmilla nähdäänkin olevan päävastuu lapsen huolehtimisesta kuitenkin isovanhempien kirjoitelmissa, nousi esiin lapsenlapsista huolehtiminen ja tukeminen.

Isovanhemmuus on minulle todella tärkeä tehtävä, haluan olla lastenlasten tukena kaikissa asioissa. Heidän hyvinvointi on minulle tosi tärkeää. K4

Olen sellainen niin sanottu varaihminen, joka on pitänyt jöötä ja aina vähä katottu perähän, kun tullut esimerkiksi koulusta. Myös olen kuunnellut kaikkien murheet ja ilot. K12

Isovanhemmat kuvaavat näissä esimerkeissä lapsenlapsen huolehtimisesta sekä tukemista tärkeänä isovanhemman tehtävänä. Isovanhemmat haluavat olla tukena kaikissa lapsenlapsen kohdistuvissa asioissa. Esimerkissä isovanhempi korosti olevansa niin sanottu "varaihminen", johon voi turvautua ja tukeutua erilaisissa tilanteissa. Lisäksi isovanhemmat kuvaavat olevansa kuuntelijoita, jolle voi jutella vaikeistakin asioista, mitkä lastenlasta pohdituttaa. Lisäksi isovanhempi pohti tulevaisuutta ja toivoi vielä olevansa murrosikäisen lapsenlapsensa elämässä tietynlaisena "tasapainottajana sekä naiseuden jakajana". (K8)

Kirjoituksissa nousi esille, että myös isovanhemmat voivat saada itse tukea ja turvaa lapsenlapsiltaan.

Vanhempien lastenlasten kanssa tapaamme esim lounailla, viestittelemme ja soittelemme toisillemme. Pystymme puhumaan elämästä hyvinkin syvällisesti ja toisaalta he ovat olleet turvani varsinkin mieheni sairastelun aikana ja hänen kuolemansa jälkeen."K3

Ylläolevassa esimerkissä eräs isovanhempi tuo esille, että tukeminen lastenlasten ja isovanhemman välillä on molemminpuolinen. Esimerkin isovanhempi kertoo, että lapsenlapsien kanssa he pystyvät puhumaan vaikeistakin asioista ja hän toteaaakin lastenlapsien olleen tukena ja turvana isovanhemman vaikeina aikoina.

Aineistosta ilmeni, että isovanhemmat tukevat myös isovanhempien omia lapsia sekä koko perhettä.

Roolini isovanhempana on tukea koko perhettä, mutta samalla olla sekaantumatta kasvatukseen, myötäillä vanhempien asettamia rajoja, mutta paapana voi joskus hiukan tasoitella mahdollisesti jossakin kohtaa asioita. K9

Isovanhemmat kertoivat tukevansa koko perhettä sekä vanhempia, mutta vaikuttamatta heidän kasvatustyyliinsä sekä asettamiin rajoihin. Kuitenkin esimerkiksi isovanhempi kertoo, että joskus isovanhempi voi vähän niin sanotusti ”tasoitella” joitakin vanhempien määräämiä asioita. Isovanhempien mielestä isovanhemmuudessa tärkeää on kuitenkin olla hetkessä mukana ”*mukana elämisen mallina*”, kuten seuraavassa esimerkissä eräs isovanhempi kirjoitelmassaan tuo esille.

Roolini mummana olossa on se hetki, tässä ja nyt. Sellainen mukanaelämisen malli. Annan kaikkeni, että heille jää vierailusta hyvä mieli. Osaan myös kieltää heitä, mitä saa tehdä ja mitä ei sekä sopia sisarusten riitoja/leikkejä. Mummalassa on mumman säännöt, heidän kodissaan heidän säännöt. K5

Tässä esimerkissä kiteytyy yksinkertaisesti, kuinka isovanhemmat kokevat isovanhemmuuden kautta saadun roolinsa. Isovanhemmat haluavat keskittyä tähän hetkeen ja nauttia siitä mitä tällä hetkellä on elämässä meneillään, sellainen ”*mukana elämisen malli*”, kuten isovanhempi kuvaa se on ”*hetki, tässä ja nyt*”. Lisäksi isovanhemmat haluavat antaa positiivisen kuvan itsestään, ja lastenlasten vierailuista, mutta kertoo myös samalla osaavansa pitää myös rajat ja säännöt ”*mummalassa*” lastenlapsilleen. Isovanhemman rooli voidaan siis nähdä monenlaisena isovanhemman elämässä.

3.2 Isovanhempien osallistuminen lapsiperheen arkeen

Toisessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin isovanhempien mahdollista osallistumista lapsiperheen arkeen. Aineistosta nousi kaksi selkeää pääteemaa, jotka esiintyivät isovanhempien kirjoitelmissa. Isovanhempien osallistuminen lapsiperheen arkeen näkyi osallistumisena tarvittaessa tai osallistuminen lapsiperheen arkeen ei ollut mahdollista eroavien syiden vuoksi. Nämä teemat ovat kuvattu taulukkoon 5. Seuraavaksi esittelen alaluvuissa isovanhempien osallistumista lapsiperheen arkeen yhdisteltynä aineistosta nousevista aineistokatkelmista.

TAULUKKO 5. Isovanhempien osallistuminen lapsiperheen arkeen

1.Isovanhemman osallistuminen lapsiperheen arkeen tarvittaessa:	2.Isovanhemman osallistuminen lapsiperheen arkeen mahdotonta:
Lasten- ja kodinhoidossa avun tarjoaminen ja auttaminen	Etäisyys isovanhemman ja lapsiperheen välillä
Erilaisissa arjen tilanteissa auttaminen	Työelämä
Neuvojen ja ohjeiden antaminen	Isovanhemman terveys ja jaksaminen

3.2.1 Osallistuminen arkeen tarvittaessa

Aineiston perusteella isovanhempien osallistuminen lapsiperheen arkeen näkyi vain tarpeen vaatiessa. Isovanhempien kirjoitelmissa esiintyi selkeästi erilaisia osallistumisen muotoja lapsiperheen arkeen, mutta samalla he korostivat osallistuvansa vasta silloin kun, lapsiperheillä olisi siihen tarve. ”Osallistun lapsiperheen arkeen silloin, kun he tarvitsevat apua esimerkiksi lastenhoidossa.” (K12) Isovanhempien kirjoitelmissa tuli selkeästi esille, että he auttavat mielellään lapsiperheitä tarpeen vaatiessa. ”Lapsiperheen arkeen osallistun vain, kun sitä pyydetään ja koetan silloin auttaa mahdollisimman hyvin.” (K9) Esimerkissä korostuu isovanhempien auttaminen, silloin kun on tarve he haluavat tehdä sen mahdollisimman hyvin, että siitä olisi myös hyötyä lapsiperheille.

Isovanhemmat toivat kirjoituksissaan esille lapsiperheiden oman elämän sekä arjen tärkeyden, jonka vuoksi eivät halunneet häiritä tai tunkeutua lapsiperheiden arkeen. ”En halua olla enempää lapsiperheiden arjessa mukana, etten tee itsestäni tungettelevaa”. (K4) Esimerkissä isovanhempi kertoi, ettei halua tehdä itsestään ”*tungettelevaa*”, jonka vuoksi hän auttoi vain tarvittaessa lapsiperhettä heidän arjessaan. Lisäksi isovanhempien kirjoitelmissa jatkui lapsiperheen arjen kunnioittaminen

En halua olla enempää lapsiperheen arjessa mukana, en olisi itsekään halunnut, että omat vanhempani olisivat sekaantuneet rutiineihin. K9

Esimerkissä isovanhempi korostaa, että itse lapsen vanhempana ollessaan, ei olisi itsekään halunnut omien vanhempien *"sekaantuvan"* arjen rutiineihin.

Aineiston perusteella havaittiin, että silloin, kun lapsiperheellä oli tarve isovanhempien apuun, isovanhemmat auttoivat mielellään lapsiperheitä erilaisissa arjen asioissa. Suurimmaksi osaksi isovanhemmat kertoivat auttavansa erilaisissa arjen tilanteissa sekä sen yhteensovittamisessa, muun muassa lasten- ja kodinhoidossa.

Olen auttanut jokaisessa kolmessa perheessä erilaisissa arjen tilanteissa; hoitanut, ollut apuna, kun on lähdetty synnytyksiin, sairauksien aikana, antanut apua siivouksessa, ruoan valmistuksessa jne. Auttanut ristiäisten valmistuksessa ja muissa juhlien järjestämisessä." K1

Yllä olevassa esimerkissä isovanhempi tuo esiin lapsiperheiden auttamisen tasa-
puolisuuden kolmen eri perheen arjessa, joissa hän on auttanut niin lastenlasten
hoitamisessa, kodinhoitamisessa kuin erilaisten juhlien järjestämisessä. Myös
seuraavassa esimerkissä isovanhempi nostaa esiin osallistumisensa lapsiperheen
arkeen erilaisiin kuljettamisiin osallistumisena.

Olen osallistunut lapsiperheen arkeen lastenhoidon muodossa sekä kerhoon viemisessä.
Koulun jälkeen tulevat mumman luo "hoitoon". Lisäksi olen osallistunut erilaisiin kulje-
tuksiin kuten vienyt urheiluharrastuksiin ja kerhoon" K12

Yllä olevassa esimerkissä isovanhempi kertoo lastenhoidon lisäksi auttavansa
erilaisissa kuljetuksissa, kuten kerhoon tai urheiluharrastuksiin viemisessä. Eri-
laisiin arjen tapahtumiin osallistuminen nähdään helpottavan lapsiperheen arjen
yhteensovittamista muiden menojen kanssa.

Aineistosta ilmeni, että osa isovanhemmista näki lapsiperheen arkeen osal-
listumisen myös erilaisten neuvojen ja ohjeiden antamisena. "Kysyttäessä jakaa
omia ajatuksia kasvatuksesta. yhdessä pohtien, jos minulla iän ja kokemuksen
tuomaa viisautta." (K8) Isovanhempi kertoo jakavansa omia ajatuksia kasvatuk-
sesta vanhemmille, jos he kysyvät. Lisäksi hän ajattelee antavansa neuvoa, jos
hänenä itsestään tuntuu, että hänellä on omasta vanhemmuudesta tulleita vii-
sauksia. Kuitenkin yksi isovanhemmista pohtiikin, neuvojen antamisen tarkkuu-
desta: "neuvojen antamisessa pitää olla tarkkana, eikä liikaa sovi mennä heidän

arkeensa” (K9) Aineiston isovanhempien mielestä lapsiperheen arkeen osallistuminen on erittäin tärkeää, mutta kuitenkin isovanhemmat haluavat kunnioittaa lapsiperheen omaa arkea ja elämää.

3.2.2 Osallistuminen arkeen mahdotonta

Isovanhemmat kertoivat, että osallistuminen lapsiperheen arkeen ei ole kuitenkaan aina mahdollista. Kirjoitelmien mukaan lapsiperheen arkeen osallistumiseen vaikutti erilaiset tekijät, jonka vuoksi osallistuminen ei ollut mahdollista tällä hetkellä, vaikka halu olla osana lapsiperheen arkea olisi suuri. Isovanhemmat mainitsivat etäisyyden isovanhemman ja lapsiperheen välillä olevan yksi niistä tekijöistä, joka vaikuttivat siihen, kuinka osallistua lapsiperheen arkeen. ”Lapsiperhearkeen en pysty osallistumaan välimatkan takia, vaikka kuinka haluaisin.” (K5) Esimerkissä isovanhemman ja lapsiperheen välillä oleva välimatka nähtiin suureksi osallistuakseen lapsiperheen arkeen. Isovanhemmat, kuitenkin yrittivät osallistua erilaisiin tapahtumiin välimatkasta huolimatta, ”lapset asuvat kaukana, mutta yritämme käydä synttäreillä pyydettyä.” (K7) Isovanhempi kuvaa etäisyyden olevan este, mutta kuitenkin yrittää käydä esimerkiksi syntymäpäivillä ja auttamalla sekä osallistumalla näin lapsiperheen arkeen.

Isovanhemman ja lapsiperheen välisen välimatkan lisäksi, osa isovanhemmista kertoi olevansa vielä työelämässä, joka havaittiin vaikuttavan vahvasti perheen arkeen osallistumisessa. ”Osallistuminen lapsiperheen arkeen nyt ei onnistu koska ollaan vielä työelämässä.” (K10) Isovanhemmat kuvaavat esimerkeissä työelämän rajoittavan osallistumista lapsiperheen arkeen. Työelämässä oleminen vaikeutti lapsiperheen auttamista ja tukemista arjessa.

Aineistosta ilmeni, että osa isovanhemmista ei pystynyt osallistumaan lapsiperheen arkeen oman jaksamisen ja terveytensä vuoksi.

En enää osallistu lapsiperheiden arkeen, koska asuvat kauempana ja itse olen jo vanha ja sairas. Haluaisin kyllä olla enemmän lastenlasten elämässä ja arjessa mukana. K11

Ylläolevassa esimerkissä isovanhemmat kokevat oman hyvinvointinsa ja terveytensä vaikuttavan lapsiperheen arkeen osallistumisessa. Isovanhemmat kertovat

haluavansa osallistua enemmän lapsiperheen arkeen, mutta iän tuoma heikentynyt kunto sekä jaksaminen rajoittavat sen toteutumista. Joten osallistuminen lapsiperheen arkeen ei ollut tällä hetkellä tai enää mahdollista.

4 POHDINTA

Tämän tutkielman tarkoituksena oli kartoittaa isovanhempien kokemuksia isovanhemmudesta sekä heidän osallisuudestaan lapsiperheiden arkeen. Tässä luvussa tarkastelen tutkielman tuloksia ja niiden perusteella saatuja johtopäätöksiä. Lopuksi arvioin tutkimuksen luotettavuutta sekä pohdin tutkielman kautta heränneitä mahdollisia tulevaisuuden jatkotutkimusmahdollisuuksia.

4.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Pro gradu tutkimuksessani tavoitteena oli tarkastella isovanhempien kokemuksia isovanhemmudesta sekä heidän osallistumistansa lapsiperheen arkeen. Tutkimukseni toteuttamistapa oli laadullinen teoriasidonnainen tutkimus, jossa isovanhemmat kirjoittivat vapaamuotoisia kirjoitelmia kyseenolevasta ilmiöstä. Vapaamuotoisia kirjoitelmia analysoin sisällönanalyysin kautta.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen tuloksista havaittiin, että isovanhemmat kokivat kokonaisuudessaan isovanhemmuuden positiivisena kokemuksena. Aineistostani korostui isovanhempien positiivinen kokemus isovanhemmudesta, tunteena, merkityksellisyyden tarjoajana sekä isovanhemmuuden roolina.

Tutkimukseen osallistuneet isovanhemmat kertoivat isovanhemmuuden herättävän heissä paljon erilaisia positiivisia tunteita. Aikaisemmissa tutkimuksissa isovanhemmuus ja isovanhemmaksi tuleminen nähtiin henkilökohtaisena kokemuksena, johon liittyi paljon kirjavia tunteita (Arber & Timonen 2012b, 1; Laru ym. 2010, 114; Nätkin 2018, 161). Tutkimuksessa isovanhemmat kokivat onnellisuuden ja ilon tunteita isovanhemmaksi tulemisessa sekä lapsenlapsen kanssa yhdessä olemisessa sekä yhteisessä vuorovaikutuksessa. Samansuuntaisia tutkimus tuloksia saatiin Nätkinin (2018, 161) tutkimuksessa, jossa isovanhemman ja lapsenlapsen välinen suhde nähtiin suurimmaksi osaksi miellyttävänä tunteena ja kokemuksena. Toisin kuin Findlerin ym. (2013, 248) tutkimuk-

nessa, jossa osoitettiin, isovanhempien isovanhemmuuden kokemisessa esiintyvän samanaikaisesti positiivisia, että negatiivisia tunteita. Negatiivisissa tunteissa on havaittu nousevan esiin epäonnistumisen, surun tai menetyksen tunteita (ks. Nätkin 2018, 159–161; Alitolppa-Niitamo & Säävälä 2010, 138–140). Tutkimuksessani positiivinen huomio, että tähän tutkimukseen osallistuneilla isovanhemmilla, ei esiintynyt tai ei ainakaan mainittu olevan negatiivisia tunteita isovanhemmuutta ja isovanhemmaksi tulemisen kohtaan, vaikka aiemmissä tutkimustuloksissa havainto on ollut toinen.

Isovanhemmuus on nähty myös yhtenä perheen arvostetuimmista ja vanhimmista sosiaalisista rooleista yhteiskunnassamme (Fågel 2010, 62–65; Rotkirch, Söderling & Fågel 2010, 8). Tämän pystyi aistimaan, myös minunkin tutkimuksessani, sillä isovanhemmuuden kokeminen havaittiin tiettyinä merkityksellisyyden tarjoajana omassa henkilökohtaisessa elämässä. Tuloksien mukaan, isovanhemmat kokivat isovanhemmaksi tulemisen sekä isovanhempana olemisen tärkeänä, merkityksellisenä ja arvokkaana asiana omassa henkilökohtaisessa elämässä. Isovanhemmat kertoivat merkityksellisyyden olevan parhaimmillaan, kun he pääsevät osallistumaan lastenlasten elämään sekä näkevät oman suvun jatkuvan. Samoin kuin Findlerin ym. (2013, 251) tutkimuksessa isovanhempien kokemukset merkityksellisyydestä olivat samansuuntaisia, sillä heidän tutkimuksessaan nousi esiin isovanhemmuuden positiivinen merkitys sekä aktiivinen osallistuminen lastenlasten jokapäiväiseen elämään.

Aikaisempien tutkimuksien myötä on havaittu isovanhemmilla erilaisia isovanhemmuuden rooleja (ks. Maijala, Uusiautti & Määttä 2013, 637–638; Nätkin 2018, 152). Kuten aikaisempien tutkimusten mukaan, niin tutkimuksessani esiintyi erilaisia isovanhempien kokemia rooleja. Rotkirchin ja Fågelin (2010, 33) mukaan isovanhemmuutta voidaan verrata vanhemmuuteen, kuitenkin tutkimukseeni osallistuneet isovanhemmat kuvailivat isovanhemmuuden vastuun olevan erilaista kuin vanhemman vastuu. Heidän mielestään isovanhemman vastuu näyttäytyy ”helpompana”, kun lapsen vanhemmalla on suurempi vastuu. Tämän olivat havainneet myös Tirkkonen (2000, 2) sekä Rotkirch & Fågel

(2010, 33) kirjallisuudessaan, joiden mukaan isovanhempien rooli on erilainen sekä vastuu lapsenlapsesta vähäisempi.

Vaikka tutkimukseni isovanhemmat kertoivat isovanhemmuuden roolin olevan vastuullisesti vähäisempää, kuitenkin heidän kirjoituksissaan ilmeni isovanhemmuuden roolin olevan koko lapsiperheen; lastenlasten sekä vanhempien auttamista ja tukemista. Kirjoitelmissa esiintyi lapsenlapsesta huolehtimista erilaisissa arjen tilanteissa. Mielenkiintoisena tutkimus tuloksena osoitettiin, isovanhemman ja lapsenlapsen välinen molemmin puolinen tukeminen ja auttaminen. Isovanhemmuus ei pelkästään ole avun ja tuen antamista lastenlapsille, vaan myös isovanhemmat voivat saada tukea lapsenlapsiltaan muun muassa läsnäololla, vaikeina aikoina. Myös Arajärvi (1995, 56) että Laru ym. (2010, 109–110) ovat havainneet samansuuntaisia asioita isovanhemman ja lapsenlapsen välisestä suhteesta, joka voidaan nähdä molemminpuolisena tukemisena ja kosketuksena. Tutkimukseni isovanhemmat kertoivat roolinsa ulottuvan myös perheen vanhempien tukemiseen muun muassa lasten kasvatuksessa. Kuitenkin yhdeksi tärkeimmäksi asiaksi isovanhemmat nostivat isovanhemmuudessaan hetkessä elämisen ja siitä nauttimisen. Isovanhemman roolista ja isovanhemmuudesta tulee nauttia niin kauan kuin on mahdollista.

Isovanhempien osallistuminen lapsiperheen arkeen

Toisessa tutkimuskysymyksessä tarkasteltiin isovanhempien osallistumista lapsiperheen arkeen. Aikaisemmissa Euroopan maissa tehdyissä tutkimuksissa osoitettiin isovanhempien olevan vahvasti yhteydessä lapsiperheen arjessa (ks. Herlofson & Hagestad 2012, 33; Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi 2004, 108). Tämä myös näkyi osittain omassa tutkimuksessani. Tutkimukseni tuloksissa korostui, että isovanhemmat osallistuivat mielellään lapsiperheen arkeen, mutta osallistuminen tapahtui vain tarvittaessa, lapsiperheen sitä kysyessä. Tutkimukseen osallistuneet isovanhemmat korostivat osallistuvansa tarvittaessa lastenlapsien hoitamiseen ja heistä huolehtimiseen. Lisäksi osa isovanhemmista mainitsi auttavansa perhettä erilaisten arjen asioiden helpottamisessa, kuten kodinhoi-

dollisissa asioissa. Samansuuntaisia tutkimus tuloksia ovat saaneet muun muassa Herlofsonin & Hagestadin (2012, 33), joiden mukaan isovanhemmat olivat apuna ja mukana vähintään kuukausittain lapsiperheen arjessa, lastenlasten tai kodinhoidollisin keinoin.

Jokisen (2013, 81) sekä Rotkirchin, Söderlingin ja Fågelin (2010, 6) mukaan isovanhemmat voivat tarvittaessa tukea lapsiperheitä taloudellisesti ja osallistua sitä kautta lapsiperheen arkeen. Tällaista osallistumisen muotoa ei havaittu tutkimukseni osallistuneiden isovanhempien kirjoitelmissa. Tutkimukseni isovanhemmat eivät viitanneet kirjoitelmissaan mitenkään lapsiperheen taloudelliseen tukeen. Tämä on hyvin mielenkiintoinen huomio, sillä aikaisemminkin isovanhempien taloudellisesta tukemisesta on nähty eriäviä näkemyksiä. Muun muassa Lammi-Taskula, Suhonen, Salmi (2004, 107) mukaan suurin osa lapsiperheen vanhemmista odotti taloudellista avustusta, kun taas Herlofson & Hagestad (2012, 33) tutkimuksessa vain harvan mielestä isovanhemmalla olisi velvollisuus osallistua lapsiperheen taloudellisiin menoihin. Tämä on mielenkiintoinen tutkimus tulos, sillä onko perheiden taloudellisuus ja siitä puhuminen niin sanottu tabu yhteiskunnassamme. Vai vallitseeko Suomessa tietynlainen kulttuuri, jossa tulisi pärjätä yksin, missä varsinkin taloudellisen avun pyytäminen nähdään heikkouden merkkinä. Tästä on monia näkemyksiä ja jokainen näkee sekä kokee sen omalla tavallaan.

Tutkimukseni isovanhemmat kertoivat myös osallistuvansa tarvittaessa erilaisten neuvojen, kasvatuseritysten sekä tuen antamiseen. Lammi-Taskulan, Suhosen ja Salmen (2004, 108) mukaan isovanhemmilta saatu tuki ja apu eivät perustu vain lastenhoidollisiin tai taloudellisiin avustuksiin, vaan omilta vanhemmilta saatu henkinen tuki on tärkein tuen muoto. Isovanhempien velvollisuutena nähdäänkin perheiden auttaminen sekä omien lasten tukeminen lapsiperheen vanhemman roolissa (Herlofson & Hagestad 2012, 29; 33). Tuloksissa kuitenkin korostui isovanhemman neuvojen jakamisen heidän oman tietonsa sekä kokemuksen pohjalta, ilman tungettelemista lapsiperheen arkeen. Tutkimuksen isovanhempien mielestä oli todella tärkeää, että isovanhemmat osallis-

tuvat lapsiperheen arkeen tarvittaessa, mutta samalla kunnioittivat lapsiperhettä, heidän arkeansa ja elämää olemalla tungettelematta liikaa heidän arkensa toimintaan sekä tapoihin.

Tutkimuksen tuloksissa havaittiin myös, että osa isovanhemmista ei pystynyt osallistumaan lapsiperheen arkeen erilaisten syiden vuoksi. Isovanhemmat halusivat olla enemmän mukana arjessa, mutta tekijät vaikuttavat siihen, kuinka mahdollista se on tällä hetkellä. Suurimmaksi osaksi tutkimukseen osallistuneet isovanhemmat mainitsivat lapsiperheen ja isovanhemman välisen etäisyyden vaikuttavan osallistumiseen lapsiperheen arkeen. Lammi-Taskula, Suhonen sekä Salmi (2004, 107) ovat myös havainneet välimatkan rajoittavan isovanhempien osallistumista lapsiperheen arkeen, mutta etäisyys harvemmin rajoittaa perheen välistä yhteydenpitoa. Nykyajan yhteydenpitoa lapsiperheen ja isovanhemman välillä on helpottanut teknologia, joka on varmasti ollut myönteinen asia näin yhteiskunnan poikkeustilassa. Kuitenkin tutkimukseni isovanhemmat kokivat etäisyyden olevan rajoittava tekijä, koska suuren välimatkan vuoksi isovanhempi ei voinut osallistua fyysisesti lapsiperheen arkeen, esimerkiksi lastenlasten hoidossa.

Lisäksi isovanhemman työtilanne nähtiin vaikuttavan rajoittavana tekijänä lapsiperheen arkeen osallistumisessa. Tutkimukseen osallistuneet isovanhemmat korostivat oman työssä käymisen vaikuttavan negatiivisesti lapsiperheen auttamiseen sekä osallistumiseen päivittäiseen arkeen. Samoin Lammi-Taskula (2004, 71) havaitsi tutkimuksessaan isovanhempien osallistumisen lapsiperheen arkeen riippuvan täysin isovanhempien omasta työtilanteesta sekä työajoista. Tämä ilmiö tulee tulevaisuudessa korostumaan vielä voimakkaammin, koska yhteiskunnan eläkeikä nousee jatkuvasti, jonka vuoksi myös isovanhempien osallistuminen perheen arkeen muuttuu haasteellisemmaksi.

Isovanhempien mahdollisuuksiin osallistua lapsiperheen arkeen on nähty riippuvan myös isovanhempien omasta fyysisestä, että henkisestä kunnosta sekä terveydestä (Grinstead ym. 2003, 318–324; Lammi-Taskula, Suhonen & Salmi 2004, 107). Tämä nousi esiin myös tutkimuksessani, jossa osa isovanhemmista kertoi oman terveydentilansa sekä jaksamisen rajoittavan lapsiperheen arkeen

osallistumista. Grinstead ym. (2003, 318–324) korostaakin, että muun muassa lastenlastenhoito voi olla isovanhemmille fyysisesti kuin henkisestikin raskasta. Kuitenkin tutkimuksien perusteella (ks. Danielsbacka & Tanskanen 2010, 223) mukaan lastenlapset voivat edesauttaa isovanhempien parempaa fyysistä, että henkistä terveyttä ja hyvinvointia, omalla aktiivisuudella ja olemassaolollaan. Tutkimuksen osa isovanhemmista mainitsivat haluavansa auttaa enemmän lapsiperhettä, he eivät kyenneet oman huonon kuntonsa vuoksi antamaan sellaista apua, jota he toivoivat antavansa lapsiperheelle.

Aikaisemmassa kirjallisuudessa (ks. Arber & Timonen 2012b, 9; Grinstead ym. 2003, 318–324) on havaittu sukupolvien välisen vuorovaikutuksen vaikuttavan isovanhempien osallistumiseen perheen arkeen joko mahdollistavana tai rajoittavana tekijänä. Tutkimuksessani positiivisena huomiona voitiin havaita, että isovanhemmat eivät maininneet omien vuorovaikutussuhteiden vaikuttavan negatiivisesti omaan osallistumiseen lapsiperheen arjessa. Isovanhemmat kuvasivat omaa suhdettaan lapsiin ja lapsenlapsiin myönteisenä sekä yhteistyö heidän välillensä oli kitkatonta. Kuitenkin isovanhempien ja lapsiperheen vanhempien välillä on havaittu eripuraa, joka voi mahdollisesti vaikuttaa isovanhemman ja lastenlasten tapaamisiin (ks. Grinstead ym. 2003, 318–324). Tällaista ilmiötä ei havaittu tutkimukseeni osallistuneiden isovanhempien kirjoitelmissa, mutta tämä ilmiö isovanhemmuudessa ja lapsiperheen arkeen osallistumisessa on hyvin mahdollinen.

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää isovanhempien kokemuksia isovanhemmuudesta ja osallistumisesta lapsiperheen arkeen. Tutkimus vahvisti aiempaa tutkimustietoa isovanhemmuuden kokemisesta sekä osallistumisesta lapsiperheen arkeen, mutta se toi myös samalla uutta tietoa nyky-yhteiskunnan isovanhemmuudesta sekä miten isovanhemmat kokevat oman roolinsa lapsiperheen arjessa.

4.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tässä tutkielmassa tarkoituksena oli tarkastella vapaamuotoisten kirjoitelmien kautta isovanhempien kokemuksia isovanhemmuudesta sekä osallistumisesta lapsiperheen arkeen. Tavoitteenani tässä tutkimuksessa oli saada mahdollisimman monipuolisia sekä vapaamuotoisia kirjoitelmia isovanhemmuudesta sekä osallistumisesta lapsiperheiden arkeen. Tutkielman osallistumiseen laadittu kirjoituskutsu, jaettiin sosiaalisessa mediassa ja vastaaminen tapahtui Webropol 3.0 -kyselyohjelman kautta. Sosiaalisen median näen tutkielmassa vahvuutena, mutta samalla myös rajoittavana tekijänä. Sosiaalinen media tavoittaa laajasti ja nopeasti eri puolilla asuvia henkilöitä, (Valli & Perkkilä 2018), mutta toisaalta kaikilla ei ole omaa päätelaitetta, jonka vuoksi kirjoituskutsu ei välttämättä tavoittanut kaikkia tutkimukseen soveltuvia henkilöitä. Lisäksi aineistonkeruun yhteydessä tuli huomioida, että välttämättä kaikilla tutkimukseen osallistuneilla isovanhemmilla ei ole taitoa kirjoittaa vapaamuotoista kirjoitelmaa, jonka vuoksi ovat jättäneet vastaamatta kyseessä olevaan tutkimukseen.

Kuten mainitsin, aineistonkeruumenetelmänä oli verkkopohjainen Webropol 3.0 -kyselyohjelmisto, jonka kautta keräsin isovanhempien vapaamuotoiset kirjoitelmat. Tämän vuoksi tutkijana en pystynyt kysymään tarkentavia lisäkysymyksiä kyseessä olevasta ilmiöstä, joita olisi voinut tehdä muun muassa vuorovaikutuksellisessa tilanteessa, haastattelun yhteydessä. Hyvärisen (2017) sekä Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 35) mukaan tarkentavilla lisäkysymyksillä pystytään paremmin syventämään ja konkretisoimaan vastaajan yleistyksiä ilmiöstä. Verkkopohjaisen aineiston hankinnan yhteydessä, aineisto ei voida tunnistaa onko aineisto välttämättä täysin luotettavaa (Vilkkä 2007, 33), sillä tutkija ei voi olla varma vastaavatko isovanhempien henkilökohtaiset tiedot ja kokemukset todellisuutta. Toisaalta vuorovaikutuksellisissa haastatteluissakaan tutkija ei voi olla täysin varma haastattelun ajatuksista ja kokemuksista.

Tutkijana, en ole pyrkinyt vaikuttamaan aineistoon, kuitenkin tutkittavaan tietoon voi mahdollisesti vaikuttaa tutkijan omat henkilökohtaiset käsitykset sekä ajatukset kyseenolevasta aiheesta. Tämän vuoksi olenkin pyrkinyt tulosten

analysoinnissa ja tulkinassa pysymään mahdollisimman täsmällisenä aineistolle kaikissa tutkielman vaiheissa.

Tutkimuksessa olen ottanut huomioon aiempien tutkijoiden saavutukset kunnioittamalla heidän aikaisempaa työtänsä oikeanlaisella viittauksella. Tutkimukseni on suunniteltu, toteutettu ja raportoitu huolellisesti hyvän tieteellisen käytännön ohjeita noudattaen. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK, 2012.) Tutkielmassani olen raportoinut kaikki tutkimuksessa esiintyneet analyysivaiheet yksityiskohtaisesti sekä kuvannut ne esimerkein, jotka lisäävät tutkimuksen luotettavuutta sekä antavat kuvan siitä, kuinka tutkimukseni on edennyt vaihevaiheelta. Lisäksi olen verrannut omia tutkimuksen tuloksia aiempiin tutkimuksiin ja niiden tuloksiin, varmistaakseen, että tutkimukseni tulokset ovat relevantteja. Lisäksi niiden olen pystynyt arvioimaan omia tutkimukseni tuloksia ja niiden luotettavuutta. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK, 2012.)

Tämä tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka otoskoko oli myös suhteellisen pieni, joten tutkimuksen tulosten tavoitteena ei ollut yleistää tuloksia valtakunnallisesti. Lisäksi tutkimuksessa tarkasteltiin isovanhempien henkilökohtaisia kokemuksia. Henkilökohtainen kokemus on jokaisen yksilöllinen tapahtuma, joten niistä ei voida selkeästi sanoa johtopäätöstä, että miten isovanhemmat kokevat oman isovanhemmuutensa sekä kuinka he osallistuvat lapsiperheen arkeen nyky-yhteiskunnassa.

4.3 Yhteenveto ja jatkotutkimusmahdollisuudet

Yhteenvetona voidaan todeta, että isovanhemmat kokevat isovanhemmuuden positiivisena kokemuksena omassa elämässään. Isovanhemmuus voidaan kokea myönteisenä tunteena, merkityksellisyyden tarjoajana tai isovanhemmuuden roolina. Lisäksi isovanhemmat haluavat olla mukana lapsiperheen arjessa sekä auttaa lapsiperhettä mahdollisuuksien mukaan, mutta kuitenkin vain heidän sitä tarvittaessa. Osalla isovanhemmista ei ollut kuitenkaan mahdollista osallistua lapsiperheen arkeen muun muassa etäisyyden, terveydentilan tai työssä käynnin vuoksi.

Tämän tutkimuksen tulokset antoivat samansuuntaisia tuloksia aiempiin tutkimuksiin nähden, mutta myös uutta tietoa siitä, miten isovanhemmat kokevat isovanhemmuuden sekä kuinka he osallistuvat lapsiperheen arkeen. Isovanhemmuutta olisi kuitenkin mielenkiintoista tarkastella myös tulevaisuudessa, muun muassa syntyvyyden laskun, nousseen eläkeiän sekä pidentyneen eliniän vuoksi. Lisätutkimuksille on siis tarvetta yhteiskunnassamme.

Tässä tutkimuksessa otoskoko oli suhteellisen pieni, joten tuloksista ei voida antaa yleistettävää kuvausta isovanhempien ajatuksista isovanhemmuuteen ja osallistumiseen lapsiperheen arkeen. Tämän vuoksi jatkotutkimuksissa olisi mielenkiintoista tarkastella isovanhempia laajemmalla otoskolla, jolloin saataisiin monipuolisempi kokonaiskuva siitä, miten isovanhemmat kokevat osallistumisensa lapsiperheen arjessa sekä mitkä asiat osallistumiseen vaikuttavat. Lisäksi aineistossani esiintyi enemmän isoäitejä, kuin isoisiä, joten tulevaisuuden tutkimuksissa olisi mielenkiintoista ottaa enemmän huomioon myös isoisien näkökulmat, joiden kautta pystyttäisiin huomioimaan yksityiskohtaisemman erot sekä kokemuksen isoäitien ja isoisien välillä isovanhemmuuteen sekä osallistumiseen lapsiperheen arkeen.

LÄHTEET

- Aassve, A., Meroni, E., Pronzato, C. 2012. Grandparenting and Childbearing in the Extended Family. *Eur J Population* (2012) 28: 499–518. doi:10.1007/s10680-012-9273-2.
- Alasuutari, P. 2011. *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Alitolppa-Niitamo, A. & Säävälä, M. 2010. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. 2010. *Farkkumummoja ja pehmoaareja - uusia ikkunoita isovanhemmuuteen*. Helsinki, Väestöliitto, 138-155.
- Attias-Donfut, C. & Segalen, M. The Construction of Grandparenthood. *Current Sociology*. 2002, Vol. 50 (2): 281-294. doi:0011-3921(200203)50:2;281-294; 024622.
- Arajärvi, T. 1995. *Hyvä isovanhemmuus*. Porvoo: WSOY.
- Arber, S. & Timonen, V. 2012a. Grandparenting in the 21st century: new directions. Teoksessa Arber, S. & Timonen, V. 2012. *Contemporary Grandparenting: Changing Family Relationship in Global Contexts*. The Policy Press. 2012. 247–264.
- Arber, S. & Timonen, V. 2012b. A new look at grandparenting. Teoksessa Arber, S. & Timonen, V. 2012. *Contemporary Grandparenting: Changing Family Relationship in Global Context*. The Policy Press. 2012. 1–24.
- Arpino, B. & Bordone, V. 2014. Does Grandparenting Pay Off? The Effect of Child Care on Grandparents' Cognitive Functioning. *Journal of Marriage and Family* 76 (April 2014): 337–351. doi:10.1111/jomf.12096.
- Ates, M. 2017. Does grandchild care influence grandparents' self-rated health? Evidence from a fixed effects approach. *Social Science & Medicine* 190 (2017) 67–74. doi:10.1016/j.socscimed.2017.08.021.
- Bengtson, V. & Lowenstein, A. (toim.). 2003. *Global Aging and Challenges to Families*. Hawthorne, NY: Aldine de Gruyter.
- Creswell, J. W. & Poth, C. N. 2017. *Qualitative inquiry & research design : choosing among five approaches*. SAGE Publications, Inc. 2017, Fourth edition. International student edition.

- Cruz, R. & Tantia, J. 2017. Reading and Understanding Qualitative Research. *American Journal of Dance Therapy* 2017, Vol. 39(1), 79–92.
doi:10.1007/s10465-016-9219-z.
- Di Gessa, G., Glaser, K. & Tinker, A. 2016. The impact of caring for grandchildren on the health of grandparents in Europe: A lifecourse approach. *Social Science & Medicine* 152 (2016) 166–175.
doi:10.1016/j.socscimed.2016.01.041
- Danielsbacka, M. & Tanskanen, A. 2010. Isovanhemmuus ennen ja nyt – kohti sosiologian ja evoluutioteorian vuoropuhelua. *Sosiologia* 47 (3) 221–228.
- Elo, S. & Kyngäs, H. 2008. The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62(1), 107–115. doi: 10.1111/j.1365-2648.2007.04569.x
- Erera, P.I. 2002. Family diversity. Continuity and change in the Contemporary Family. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino. E-kirja.
- Felski, R. 2000. Doing time. Feminist theory and postmodern culture. New York: New York, University Press.
- Findler, L., Taubman – Ben-Ari, O., Nuttman-Shwartz, O. & Lazar, R. 2013. Construction and Validation of the Multidimensional Experience of Grandparenthood Set of Inventories. *Social Work Research*. Volume 37, Number 3. 237- 253. doi: 10.1093/swr/svt0.
- Fågel, S. 2010. Isovanhemmuutta sukupolvien ketjussa – kurkistus suurten ikäluokkien lapsuuteen. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. 2010. Farkkumummoja ja pehmovaareja - uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki, Väestöliitto, 52–67.
- Grinstead, L.N., Leder, S., Jensen, S. & Bond, L. 2003. Review of research on the health of caregiving grandparents. *J. Adv. Nurs.* 44 (3), 318–326.
doi:10.1046/j.1365-2648.2003.02807.x
- Grönfors, M. 1982. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. WSOY: Porvoo.
- Haavio-Mannila, E. 2010. Isoäidin ja tutkijan näkökulma isovanhemmuuteen. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. 2010. Farkkumummoja ja

pehmoaareja - uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki, Väestöliitto, 98–104.

- Hank, K. & Buber, I. 2009. Grandparents Caring for their Grandchildren: Findings From the 2004 Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe. *Journal of Family Issues* 2009 Volume 30 Number 1 January 2009, 53-73. Sage Publications. doi:10.1177/0192513X08322627.
- Herlofson, K. & Hagestad, G.O. 2012. Transformations in the role of grandparents across welfare states. Teoksessa: : Arber, S. & Timonen, V. 2012. *Contemporary Grandparenting: Changing Family Relationship in Global Contexts*. The Policy Press. 2012. 27–49.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press. E-kirja.
- Holmes, W. & Joseph, J., 2011. Social participation and healthy ageing: a neglected, significant protective factor for chronic non communicable conditions. *Glob.Health* 7 (1), 43. 1–8. doi:10.1186/1744-8603-7-43.
- Huhtinen, A-M. & Tuominen, J. 2020. Fenomenologia. Ihmisten kokemukset tutkimuksen kohteena. Teoksessa Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. 2020. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. 2020. E-kirja.
- Hurme, H. 1995. Perhe kehityksen kontekstina. Teoksessa Lyytinen, P., Korhonen, M. & Lyytinen, H. (toim.). *Näkökulmia kehityspsykologiaan -kehitys kontekstissaan*. Helsinki: WSOY, 139–156.
- Hurme, H. 2006. Grandparents as Resource Factors in the Family. Teoksessa Pulkkinen, L., Kaprio, J. & Rose, R.J. 2006. *Socioemotional development and health from adolescence to adulthood*. Cambridge University Press. 245–262.
- Hurme, H., Westerback, S. & Quadrello, T. 2010. Traditional and New Forms of Contact Between Grandparents and Grandchildren. *Journal of Intergenerational Relationship*. 8:3, 264–280. doi:10.1080/15350770.2010.498739

- Hyvärinen, M. 2017. Haastattelun maailma. Teoksessa Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.). 2017. Tutkimushaastattelun käsikirja. Vastapaino. Tampere.
- Igel, C. & Szydlik, M. 2011. Grandchild care and welfare state arrangements in Europe. *Journal of European Social Policy*; Vol. 21(3): 210–224. doi:10.1177/0958928711401766.
- Iivonen, A. 2011. Miten vaikutan? Kansalaistoimijan vaikuttamisopas. OK-opintokeskus.
- Jokinen, E. 2005. Aikuisten arki. Tampere: Gaudeamus.
- Jokinen, K. 2013. Perhesuhteet ja hyvinvointi. Teoksessa Heikkinen, E., Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.). 2014. *Gerontologia*. Kustannus Oy Duodecim. Helsinki. E-kirja.
- Juuti, P. & Puusa, A. 2020. Johdanto: Mitä laadullisella tutkimuksella tarkoitetaan? Teoksessa Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. 2020. *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus. 2020. E-kirja.
- Kiilakoski, T., Nivala, E., Ryytänen, A., Gretschel, A., Matthies, A-L., Mäntylä, N., Gellin, M., Jokinen, K. & Lundbom, P. 2012. Julkaisussa Kiilakoski, T. & Gretschel, A. 2012. Muistiinpanoja demokratiaoppitunnista. Millainen on lasten ja nuorten kunta 2010- luvulla? Nuorisotutkimusverkosto/ Nuoristotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 57, 21–26. ISBN: 978-952-5994-25-4 (PDF).
- Kiviniemi, K. 2018. Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Valli, R. (toim.). 2018. *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 5., uudistettu ja täydennetty painos. PS- kustannus: Jyväskylä. 62–74.
- Korvela, P. & Rönkä, A. 2014. Arkielämä näkökulmana perheeseen. Teoksessa Jallinoja, J., Hurme, H. & Jokinen, K. (toim.). 2014. *Perhetutkimuksen suuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus, 192–214.
- Krippendorff, K. 2013. *Content analysis : an introduction to its methodology*. SAGE 2013, Third Edition.

- Kuula, A. 2011. Tutkimusetiikka: Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. 2. painos. Tampere: Vastapaino. E-kirja.
- Kyngäs, H. & Vanhanen, L. 1998. Sisällön analyysi. *Hoitotiede* vol.11, no 1/99. Oulun yliopisto.
- Laine, T. 2018. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Valli, R. & Aaltola, J. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin : 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. PS-Kustannus 2018. 5., uudistettu ja täydennetty painos. E- kirja.
- Lammi-Taskula, J. 2004. Pienet koululaiset. Teoksessa: Salmi, M & Lammi-Taskula, J. (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika. Saarijärvi: Gummerus, 58–73.
- Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2004. Aikaa työlle, aikaa perheelle. Teoksessa Salmi, M & Lammi-Taskula, J. (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika. Saarijärvi: Gummerus, 30–39.
- Lammi-Taskula, J., Suhonen, A-S. & Salmi, M. 2004. Puolin ja toisin: tukea yli sukupolvien. Teoksessa Salmi, M & Lammi-Taskula, J. (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika. Saarijärvi: Gummerus, 97–112.
- Laru, Oulasmaa & Saloheimo. 2010. Isovanhemmuuden eri muodot ja haasteet. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. 2010. Farkkumummoja ja pehmoaareja - uusia ikkunoita isovanhemmukseen. Helsinki, Väestöliitto, 105–115.
- Lee, M. & Gardner, E. 2010. Grandparents' Involvement and Support in Families with Children with Disabilities. *Educational Gerontology*, 36:6, 467-499. doi:10.1080/03601270903212419.
- Mahne, K., Motel-Klingebiel, A. 2012. The importance of the grandparent role: a class specific phenomenon? Evidence from Germany. *Adv. Life Course Res.* 17(3). 145–155. doi:10.1016/j.alcr.2012.06.001.
- Maijala, E-L., Uusiautti, S. & Määttä, K. 2013. Grandparental love: a Challenge or richness? *Early Child Development and Care*, 183; 5, 627–624. doi:10.1080/03004430.2012.678491.

- Malinen, K. & Rönkä, A. 2009. Mihin aika riittää? Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.). 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 179–20.
- Miettinen, A. & Rotkirch, A. 2011. Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Perhebarometri. Väestöntutkimuslaitos. Katsauksia, E 42/2012.
- Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp.
- Metsämuuronen, J. 2011. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä: e-kirja opiskelijalaitos. Helsinki: International Methelp Oy.
- Mueller, M. M., Wilhelm, B. & Elder, G. H. 2002. Variations in Grandparenting. *Research on Aging* May 2002, Vol.24(3). 360-388. doi: 10.1177/0164027502243004.
- Mykkänen, J. & Böök, M. L. 2017. Moninaiset perheet ja varhaiskasvatus. Teoksessa Koivula, M., Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. 2017. Valloittava varhaiskasvatus. Vastapaino, 75–86.
- Nivala, E. & Ryytänen, S. 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. *Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013*, vol. 14.
- Nätkin, R. 2018. Isovanhempien huoli. Teoksessa: Eerola, P. & Pirskanen, H. (toim.) 2018. Perhe ja tunteet. Helsinki: Gaudeamus, 149–164.
- Oulasmaa, M., Ingman-Friberg, S. & Cacciatore, R. 2020. Vaatimuslista isovanhemmille – näin isovanhemmat vastaavat. Väestöliitto. Helsinki. Viitattu: 2.10.2020.
http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/isovanhemmuus/vaestoliiton-asiantuntijat-kirjo/vaatimuslista-isovanhemmille-nai/
- Patton, M. Q. 2015. Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice. 4. painos. Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Puusa, A. 2020. Näkökulmia laadullisen aineiston analysointiin. Teoksessa Puusa, A., Juuti, P. & Aaltio, I. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus. 2020. E-kirja.

- Rotkirch, A. & Fågel, S. 2010. Sukupolvien välistä köydenvetoa. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. 2010. Farkkumummoja ja pehmovaareja - uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki, Väestöliitto, 33–51.
- Rotkirch, A., Söderling, I. & Fågel, S. 2010. Isovanhemmuuden merkitys korostuu. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. 2010. Farkkumummoja ja pehmovaareja - uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki, Väestöliitto, 5–9.
- Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. 2009. Pikkulapsiperheiden arjen paletti. Teoksessa Rönkä, A., Malinen, K. & Lämsä, T. (toim.). 2009. Perhe-elämän paletti. Vanhempana ja puolisona vaihtelevassa arjessa. Jyväskylä: PS-kustannus, 11–19.
- Salmi, M. 2004. Arkielämä kokoaa yhteen työn ja perheen. Teoksessa Salmi, M & Lammi-Taskula, J. (toim.) Puhelin, mummo vai joustava työaika. Saarijärvi: Gummerus, 11–28.
- Sarvimäki, A. 2013. Vanheneminen eri kulttuureissa ja etnisissä ryhmissä. Teoksessa Heikkinen, E., Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.). Gerontologia. Kustannus Oy Duodecim. Helsinki, 92–100.
- Savolainen, R. 1999. Kokemuksia keskusteluryhmistä. Internetin keskusteluryhmät arkipäivän viestinnän ja tiedonhankinnan foorumeina. Informaatiotutkimus 18 (1): 12–22, 1999.
- Sciplino, C., Smith, P.K., Hurme, H., Rusek, M. & Backvik, P. 2010. Representations of grandparents in children's books in Britain, Italy, Greece, Finland, and Poland. *Journal of Intergenerational Relationships*, 8, 298–316. doi:10.1080/15350770.2010.498760.
- Silvasti, T. 2015. Sisällönanalyysi. Teoksessa Massa, I. (toim.). Polkuja yhteiskunatieteelliseen ympäristötutkimukseen. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus 2015. 33–48.
- Sorsa, T. & Rotkirch, A. 2020. Työ ja perhe ne yhteen soppii? Vanhemmuuden ja työn yhteensovittaminen suomalaisissa lapsiperheissä. *Perhebarometri 2020*. Väestötutkimuslaitos, Katsauksia E43/2020.

- Suomi sanakirja. 2020. Osallisuus. Viitattu: 4.8.2020.
<https://www.suomisanakirja.fi/osallisuus>
- Tanskanen, A. 2014. Isovanhemmat, lasten hankinta ja lasten hyvinvointi. Väitöskirja, Itä-Suomen yliopisto, Kuopio. Julkaisija: Väestöliitto.
- Terävä, J. & Böök, M.L. 2018. Tunteita ja tarinoita lapsiperheen arjesta. Teoksessa Eerola, P. & Pirskanen, H. (toim.). 2018. Perhe ja tunteet. Helsinki: Gaudeamus, 89-107.
- Tilastokeskus. 2020a. Pehe. Viitattu: 21.7.2020.
<https://www.stat.fi/meta/kas/perhe.html#tab1>.
- Tilastokeskus. 2020b. Lapsiperhe. Viitattu: 21.7.2020.
<https://www.stat.fi/meta/kas/lapsiperhe.html>
- Tirkkonen, S. 2000. "Se on semmonen sivustakattojan rooli" Isoäitien ja isoisien kokemuksia isovanhemmudesta ja lastenlasten kasvatukseen osallistumisesta. Pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteen laitos, Jyväskylän yliopisto.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi. E-kirja.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkasepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 2012. Helsinki.
https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf
- Uhlenberg, P. & Hammil, B. G. 1998. Frequency of Grandparent Contact With Grandchild Sets: Six Factors That Make a Difference. *The Gerontologist*. Vol. 38. No. 3, 276-285. doi:10.1093/geront/38.3.276.
- Ukkonen-Mikkola, T. 2011. Sukupolvien kohtaamisia lasten ja vanhusten yhteisessä palvelukeskuksessa. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden yksikkö. 1-181.
- Valli, R. & Perkkilä, P. 2018. Sähköinen kyselylomake ja sosiaalinen media aineistonkeruussa. Teoksessa Valli, R. & Aarnos, E. 2018. Ikkunoita tutkimusmetodeihin : 1, Metodien valinta ja aineistonkeruu : virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä : PS-kustannus 2018. E-kirja.

- van Manen, M. 1990. Researching lived experience: human science for an action sensitive pedagogy. State University of New York Press, 1990. E-kirja.
- Vilka, H. 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Kusannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki.
- Vuorenmaa, M. 2016. Äitien ja isien osallisuus perheessä ja alsten palveluissa sekä osallisuuteen yhteydessä olevat tekijät. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto. Suomen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print Tampere 2016.
- Väestöliitto.2020a. Syntyneiden määrä. Helsinki. Viitattu: 21.7.2020.
https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/syntyvyys/syntyneiden-maara/
- Väestöliitto. 2020b. Lapsettomuus. Helsinki. Viitattu: 21.7.2020.
https://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja/syntyvyys/lapsettomuus/
- Wilska, T-A. 2010. Isovanhemmat lapsiperheiden taloudellisena turvana. Teoksessa Fågel, S., Rotkirch, A. & Söderling, I. 2010. Farkkumummoja ja pehmovaareja - uusia ikkunoita isovanhemmuuteen. Helsinki, Väestöliitto, 23–32.

LIITTEET

Liite 1: Kirjoituskutsu tutkimukseen "Isovanhempien osallistuminen lapsiperheen arkeen

KIRJOITUSKUTSU, ISOVANHEMMILLE PRO GRADU -TUTKIELMAA VARTEN.

Hei isovanhempi,

Olen varhaiskasvatustieteen maisteriopiskelija Jyväskylän yliopistosta. Tarkoituksenani on tehdä tämän syksyn aikana pro gradu -tutkielma ja saada sen myötä kasvatustieteen maisterin pätevyys. **Tutkielman tarkoituksena on kartoittaa isovanhempien ajatuksia isovanhemmuudesta sekä osallistumisesta lapsiperheen arkeen.** Etsin nyt vapaaehtoisia isovanhempia kirjoittamaan kirjoitelmaa ja kertomaan omia ajatuksia aiheesta.

Pyydänkin teitä kirjoittamaan vapaasti ajatuksista ja kokemuksista liittyen isovanhemmuuteen sekä osallistumisesta lapsiperheen arkeen. Kirjoitelma on vapaamuotoinen, mutta aloittamisen helpottamiseksi, voit miettiä seuraavia kysymyksiä:

- Mitä isovanhemmuus merkitsee sinulle? Miltä isovanhemmuus tuntuu sinusta?
- Millaisia toiveita/ odotuksia sinulla on isovanhemmuudesta?
- Kuinka usein näet lapsenlapsia? Kuinka usein olet yhteydessä lastenlapsiin?
- Millainen rooli sinulla on isovanhempiana?
- Onko isovanhemmuuden myötä muuttunut suhde omaan lapseen?
- Osallistutko lapsiperheen arkeen? Jos osallistut, miten? Jos et osallistu, miksi et?
- Haluaisitko olla enemmän osana lapsiperheen arkea?

Kirjoitelmaan vastaaminen on nimetöntä, mutta toivon sinun liittävän kirjoitukseen taustatietoja varten **iän, sukupuolen**, oletko **työelämässä** vai **eläkkeellä** sekä **montako lastenlasta** sinulla on ja **minkä ikäisiä** he ovat.

Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista ja tutkimukseen osallistumisen voi keskeyttää missä tutkimuksen vaiheessa tahansa. Käytän keräämäni aineistoa ainoastaan tähän tutkimukseen ja kun tutkimukseni on valmis, aineisto hävitetään. Säilytän aineistoa luottamuksellisesti ja niin, että siihen ei pääse käsiksi kuin tutkimuksen toteuttaja eli minä. Tutkittavien henkilöllisyys ja tiedot eivät tule esiin missään tutkimuksen vaiheessa. Tutkimuksen valmistuttua, se on luettavissa Jyväskylän yliopiston tietokannasta, pro-gradu -tutkielmien arkistoista. Kirjoitelmaan pystyy osallistumaan Webropol- kyselyn kautta. Linkki kyselyyn löytyy tämän kirjoituskutsun yhteydestä.

Kirjoitelmaan on mahdollista osallistua 31.8.2020 asti.

Tietosuojailmoitus on luettavissa kokonaisuudessaan täältä:

<https://drive.google.com/file/d/1e5LjKhQO7fJO-XZSc65RX0hOekZLP2Slk/view?usp=sharing>

Toivon, että otatte yhteyttä, jos teille herää kysymyksiä tutkimukseen liittyen. Kiitos mielenkiinnostanne osallistua tutkimukseen. Jokaisen henkilökohtainen kirjoitelma on erityisen tärkeä, joka tuottaa uutta ja tärkeää tietoa isovanhemmudesta.

Ystävällisin terveisin:

Tutkielman tekijä:

Niina Keppo,

Varhaiskasvatustiede, Kasvatustieteiden laitos,

Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta, Jyväskylä yliopisto

Sähköposti: *****

Tutkielman ohjaaja:

Tuulikki Ukkonen-Mikkola

Varhaiskasvatustiede, Kasvatustieteen laitos, Jyväskylän yliopisto

Sähköposti: *****